

11803

T. C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GIYIM ENDÜSTRİSİ VE GIYIM EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

ANKARA'DA BULUNAN BİR DERİ
GIYIM ATELYESİNİN ÜRETİM MODELİ
ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA.

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Yahşi YAZICIOĞLU
Tezi Hazırlayan : Halime YÜCEER

ANKARA - 1990

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa No.
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ	3
3. MATERYAL VE YÖNTEM	7
3.1. Materyal	7
3.2. Yöntem	7
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA	9
4.1. DERİ GİYİM ATELYESİNİN YAPISI	9
4.1.1. İşletmenin Kuruluş Yılı ve Şekli	9
4.1.2. Deri Giyim Atelyesinin Kurulu Kapasitesi	10
4.1.2.1. Makina Kapasitesi	10
4.1.2.2. İşçi Kapasitesi	10
4.1.3. İşletmeye Eleman Alınırken Uygulanan Yöntemler	10
4.1.4. Deri Giyim Atelyesinin Üretim Sırasında Hammadde Tüketim Miktarı	11
4.1.5. Deri Giyim Atelyesinin Bir Günlük Üretim Kapasitesi ve Üretilen Ürün Çeşitleri	12
4.1.6. Deri Giyim Atelyesinin İşlenmiş Deriyi Temin Etme Şekli	12
4.1.7. Deri Giyim Atelyesinin Deri Dikiminde Kullandığı Yardımcı Malzemenin Temini	13
4.2. DERİ GİYİM ATELYESİNDE ÇALIŞAN ELEMANLARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ	14
4.2.1. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Öğrenim Durumları	14
4.2.2. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Yaş Durumu	16
4.2.3. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Medeni Durumu	16

4.2.4.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bir Aileye Bakmakla Yükümlü Olup Olmadıkları	17
4.2.5.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Meslekî Tecrübeleri	18
4.2.6.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bu İşyerindeki Çalışma Süreleri	19
4.2.7.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Sosyal Durumları	20
4.2.8.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Atelyedeki Görevleri	21
4.2.9.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Dikim Tekniğini Öğrenmek İsteddiği Yer	22
4.2.10.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Dikim Tekniğini Öğrenmek Yerleri	25
4.2.11.	Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Ücret Durumları	26
4.3.	DERİ GİYİM ATELYESİNDE ÜRETİLEN ÜRÜNLERİN ÜRETİM İŞLEMİ	28
4.3.1.	Deri Giyim Atelyesinde Üretilen Ürünlerin Kesim Safhası	28
4.3.1.1.	Derilerin Tasnifi	28
4.3.1.2.	Gelen Derilerin Kesimde Kullanılması	29
4.3.1.3.	Derilerin Kesimi	31
4.3.1.4.	Kesim Sonundaki Fire Miktarları	34
4.4.	DERİ GİYİM ATELYESİNDE ÜRETİLEN GİYİMİN DİKİM SAFHASI	38
4.4.1.	Kesilmiş Derilerin Son Ürün Haline Getirilmesi	38
4.4.1.1.	Deri Giyim Atelyesinin Dikim Organizasyonu	39
4.4.1.2.	Bir Yeğin Üretimi İçin Gerekli Süre	41

4.4.2.	Deri Giyim Atelyesinde Üretimde Kullanılan Yan Ürünler	43
4.4.3.	Deri Giyim Atelyesinde Üretilen Ürünlerin Kalite Kontrolü	44
4.5.	DERİ GİYİM ATELYESİNİN ÜRETİM KAPASİTESİ	45
5.	SONUÇ	47
6.	ÖZET	52
*	SUMMARY	54
*	LİTERATÜR LİSTESİ	56
*	TEŞEKKÜR	60
*	EK	

ÇİZELGE LİSTESİ

ÇİZELGE NUMARASI

SAYFA NO.

1. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Öğrenim Durumu	15
2. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Yaş Durumları	16
3. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Medenî Durumları	17
4. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bir Aileye Bakmakla Yükümlü Olup Olmadıkları	17
5. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Meslekî Tecrübeleri	18
6. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bu İşyerindeki Çalışma Süreleri	19
7. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Sosyal Durumları	20
8. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Atelyedeki Görevleri	21
9. Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Diki Tekniğini Öğrenmek İstedikleri Yer	23
10. Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Dikim Tekniğini Öğrenme Yerleri	25
11. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Ücret Durumları	26
12. Deri Giyim Atelyesinde Kullanılmak Üzere Partiler Halinde Gelen Derilerin Büyüklükleri n= Parti Sayısı	29
13. Deri Giyim Atelyesinde Kullanılmak Üzere Gelen ve Kesimde Kullanılan Derilerin Yüzdeleri	30
14. Deri Giyim Atelyesine Gelen Derilerin Kesimde Kullanılmayanlar ile Kesime Girenlerin Kullanıldıkları Beden Numaraları	31
15. Deri Giyim Atelyesinde Kullanılmak Üzere Gelen Derilerin Kullanım Yüzdeleri, Kesimde Kullanılan Beden ve Fire Oranları	35
16. Deri Giyim Atelyesinde Üretilen Bir Yeleşin Dikim Safhasında Yapılan Her İşlem İçin Gerekli Süre (SANİYE)	42
17. Deri Giyim Atelyesinde Değişik Zamanlarda Belirlenen Günlük Üretim Miktarı	46

I. GİRİŞ

Giyinmek, insanları ilk çağlardan itibaren meşgul eden uğraşlardan birisi olmuştur. İnsanlar ilk çağlarda bu ihtiyaçlarını çeşitli yollarla gidermeye çalışmışlar, önceleri avladıkları hayvanların derilerini vücutlarına sararak örtünmüşlerdir.

İlk insanlar daha sonra deriyi ayakkabı, savaş gereçleri, süs eşyası, mağara kapılarında örtücü olarak çeşitli ihtiyaçlarını gidermede kullanmışlar ve böylece ilkel şekliyle dericilik araştırmalarına başlamışlardır (WILLCOX - 1969).

Zamanla gelişen teknolojinin sayesinde dokuma bulunmuş ve buna paralel olarak deri işleme alanında da yeni buluşlar ortaya konarak istenilen nitelikte ve kalitede deri elde edilmiştir.

Birinci Dünya Savaşından sonra kimyasal maddelerin bulunması, teknolojinin gelişmesi, modern makinaların icadı, deri işleme sanatını ilkel şekilden kurtarmış, fabrikasyon deri işlemeciliğine zemin hazırlamıştır (ÖNCÜ - 1968).

Böylece dericilik sanatı geliştikçe bu işin tekniği de giderek karmaşıklaşmıştır. Önceleri küçük atelyelerde el sanatları şeklinde başlayan dericilik günümüzde bir sanayi dalı haline gelmiştir.

Bugün, elde edilen bu deriler kadın, erkek ve çocuk giyiminde, saraciye, ev eşyası, ayakkabı, aksesuar yapımında kullanılmaktadır.

Türk deri sanayii ise, gelişen teknoloji sayesinde üretim, kalite ve miktar bakımından dünya pazarları arasında önemli bir paya sahip olmayı başarmıştır.

ANONYMOUS (1990) deri sanayiinin ülkeye getirdiği döviz, 1987 yılı için 746, 1988 yılı için 514, 1989'un 11 aylık dönemi için ise 595 milyon dolar olarak vermektedir.

Deri ihracatımız içinde en büyük pay , deri eşyaya, deri ihracatı içinde ise yaklaşık %96'lık bir oran, deri konfeksiyon ihracatına aittir. (ÜN - 1988).

Son yıllarda dünyada olduğu gibi ülkemizde de deri giyime olan talep artmaktadır. Artan talebin karşılanması için deri işleme fabrikalarının ve deri konfeksiyon atelyelerinin sayıları da artırılmaktadır. Bu artışa paralel olarak da, nitelikli elemana duyulan ihtiyaç artmaktadır.

Bu durum deri konfeksiyon alanında işgücü olarak niteliksiz elemanların istihdam edilmelerine yolaçmaktadır. Bunun sonucunda da, dericilik sektöründe üretimin her aşamasında niteliksiz işgücü kullanımından kaynaklanan ısrafın var olduğu kanısı yaygınlık kazanmaktadır.

Öteyandan, deri konfeksiyonunda model, kesim ve dikim sırasında ortaya çıkan aksaklıkları, deri kesimi sırasında oluşan fire miktarını, deri konfeksiyon işletmelerinde çalışan elemanların meslekî tecrübelerini ve eğitim durumlarını bilimsel olarak açıklayan bir araştırma ise ülkemizde bugüne kadar yapılmamıştır.

Bu nedenle, deri konfeksiyonculuğunun işleme biçimini ortaya koymak, bu konudaki sorunları belirlemek ve çözüm yollarını önerebilmek amacıyla bu çalışma plânlanmış ve yürütülmüştür.

Bu amaçla, çalışma kolaylığı bakımından Ankara ilinde modern bir deri konfeksiyon atelyesi materyal olarak seçilmiş ve bu çalışmada kullanılan verilerin tamamı bu atelyeden sağlanmıştır. .

2. LİTERATÜR ÖZETİ :

Gerek yerli ve gerekse yabancı literatürde deri ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Ancak, bu araştırmalar daha çok derinin tarihçesi, işlenmesi, hayvan ve ham deri, ithalat, ihracat durumları gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Oysa, deri giyim üretim atelyeleri ve bu atelyelerin işleyiş biçimleri üzerinde yapılmış araştırmalar son derece azdır.

Az sayıda olan bu araştırmalar ise, daha çok deri giyim atelyelerinin üretimi ve işçi kapasitesi gibi konuları içermektedir. Bu nedenle, deri giyim üretim atelyelerinin deri kesimi, dikimi ve deri giyim üretimi hakkında araştırma olmadığından bu bölümde konu ile doğrudan ilgisi olmayan ancak, dericilik konusunda yapılmış bulunan literatürden bazıları tarih sırasına göre anılmıştır.

ÖNCÜ (1968), öncelikle ziraat teknolojisinin çeşitli kolları arasında, dericilik teknolojisinin özel durumu ve hammadde yönünden memleketimiz için taşıdığı önemi ortaya koymuştur.

Eserde deri teknolojisinde kullanılan başlıca bitkisel, madensel, organik, formalin, sentetik konbine sepileme maddeleri ve yöntemlerine kısaca değinilmiştir. Eser, dericilik sanatının diğer ziraat sanatları arasında çok çeşitli ziraat hammaddesini değerlendirmedeki özelliğini ortaya koyarak önemini vurgulamıştır.

WILLCOX (1969) derinin tarihçesi, dericilikte yararlanılan araç ve gereçlerin tanıtımı, kullanılan bazı dikiş çeşitleri üzerinde durmuştur. Yazar ayrıca, deri giysi yapımını içeren bazı dikiş teknikleri, giysilerde kullanılan derilerin özgül ağırlıkları ve özellikleri, deri giysi modelleri ve beden ölçülerini de belirtmiştir.

ÇAĞLAR (1975), ham deri üretimi, deri tüketiminin son yıllardaki durumu, işlenmiş deri üretimi, tesislerin yapısı, fiyat ve sorunlarını incelemiş ve konfeksiyon sanayiinin üretim-tüketim yapısı hakkında genel mahiyette bilgi vermiş ve alınması gereken bazı önlemler üzerinde durmuştur.

BAL (1979), derinin tarihçesi, ham derinin işlenmesi, mamûl deri ve yurtiçi üretimi OECD ve AT ülkelerinde deri üretim miktarları üzerinde durmuştur. Deri mamûlleri sanayiinde ayakkabı, sentetik ayakkabı, saraciye ve deri konfeksiyon sanayiinde üretim-tüketim ve pazarlama konularına değinmiştir.

ÖZENÇ (1982), Türkiye'de deri giyiminin dış pazarlardaki ithalat ve ihracat durumlarını belirterek, artırma yollarını ortaya koymuştur. Türkiye'nin deri giyim üretimi üzerinde durarak A.B.D., Kanada, İngiltere, Japonya, Belçika, İsviçre gibi ülkelerin deri giyim üretimlerinden kısaca bahsetmiş, pazarlama kanallarını anlatmıştır.

AYTEK (1986), işletmenin temel kavramları, yönetim dönemleri, yönetim organları, yönetim görevleri, pazarlama finansman, satınalma, üretim ve personel yönetimi üzerinde durarak işletmenin temel ilke ve görevlerini ortaya koymuştur.

GÖKÇAY (1987), Türkiye'nin deri konusunda dünyada hak ettiği yere gelmesi için tüm dericilerin kalite ve model konusunda birbirlerine yardımcı olmaları gerektiği üzerinde durmuştur. Yazar, deri sektöründe belirli bir meslekî kültür seviyesine sahip kişilerin bulunmadığını belirtmiştir.

KOBU (1987), işletmenin kalite kontrolü üzerinde durarak, kalite kontrolünün temel kavramları, istatistik ölçüler üzerinde ve ölçme tekniği, güvenilirlik, standardizasyon, maliyetler, teknik ve yöneticilik konularını belirtmiş, endüstriyel kalite kontrolün sadece, imalât aşamalarında değil imalât öncesi ve sonrasında da yer alması gerektiğini vurgulamıştır.

ÖZENÇ (1988), Türkiye'de deri işleme kesiminde özel ve kamu kuruluşlarının faaliyet gösterdiğini belirtmiş, bu kuruluşlara bağlı olarak çalışan fabrikalardan bahsetmiş, ihracat ve AT ülkelerine yapılan ihracat üzerinde durmuş pazar ve pazar sürekliliğinin sağlanması için önlem alınmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Yazar, sektörün ihracatını madde grupları olarak ve deri giyim ihracatı yapılan ülkelere göre belirtmiş, ihracatın artırılması için alınması gereken önlemleri sıralamıştır.

ÜN (1988), Türk deri sektörünün ilk kuruluş yılından plânlı döneme kadar olan süre içindeki ve bugünkü durumunu açıklamıştır. Deri üretimine kısaca değinerek yıllara göre ithalat ve ihracat üzerinde durmuştur. AT karşısında Türk deri sektörü ve bu sektörün sorunları ve alınması gereken tedbirleri vurgulamıştır.

ERBESLER (1988), makro düzeyde teknolojik gelişmeden söz ederek üreten, kullanan ve yararlanan halkın, özelde, insangücünün eğitilmişlik düzeyi ile teknoloji tarafından bazılarının gereksiz kılınması bazılarının ise, yeni yaratılan değişken iş piyasasında istihdam sorunlarını belirtmiştir.

Yazar, Türk imalât sanayiinde işgücünün eğitim özellikleri, işbaşı eğitim uygulamaları ve işgücünün eğitim ihtiyaçları, istihdam ve işe alma yöntemleri üzerinde durmuştur.

BOYAGİLLER (1989), deriden yapılan manto, pardesü, kaban, etek, ceket, pantolon gibi giysilerin daha dayanıklı olmasını sağlayan ve görünüşü daha güzel gösteren yapışkan telânın deriye uygun olması nedeniyle daha az ısıyla deriye yapışan telâların kullanılmasının uygun olacağını belirtmektedir.

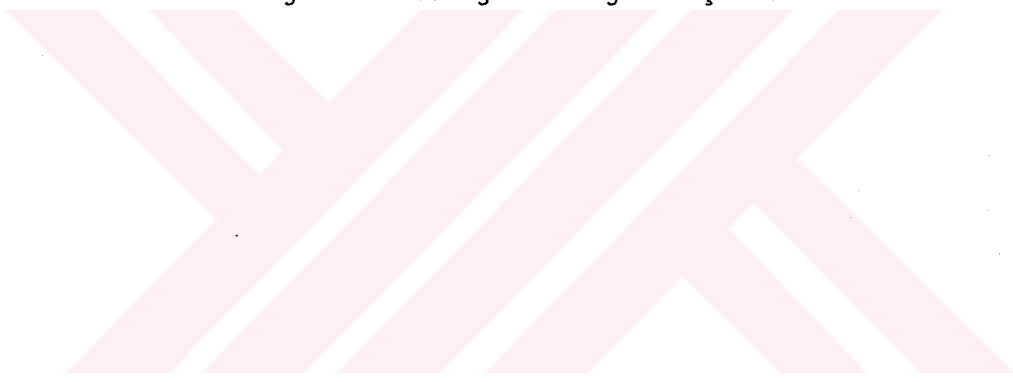
(DEMİREL) YURDAKUL (1989), deri giyim sanayiinin tanımı, tarihçesi, üretim-tüketim durumu ve derinin giyim sanayiine gelmeden önce kalite ve düzeyi ve deri giyim konfeksiyon sanayiinde üretilen deri giyimlere uygulanan kalite kontrolü yöntemleri ve uygulama kriterlerini belirtmiştir.

ANONYMOUS (1989), deri giyim eşyası sektörünün tanımı, mevcut durumu ve küçük ölçekli atelyelerin durumlarını istihdam, kapasite, üretim yatırımları ve dış ticareti ve 1800 firma üzerinde yapılan incelemelerden elde edilen bilgileri ortaya koymaktadır.

SİPAHİ (1989), Türkiye’de deri ve deri mamûlleri sanayiinde eğitim konusuna değinerek Türkiye’de Dericilik Araştırma ve Eğitim Enstitüsü’nün kuruluş yılından bugüne kadar yapılan eğitimi, sorunlarını ve çözüm yollarını anlatmıştır.

BÖLER (1989), eğitim kadrolarındaki noksanlıklardan gelecekte iyi eğitim konusuna ve eğitim kurumlarının arasındaki koordinasyonun kopukluğuna değinerek, dericilik sektörünün sorunlarını ve çözüm yollarını önermektedir.

ÖNCÜLER (1989), dericilik eğitimindeki sorunlara değinerek, dericilik eğitimi veren okulların ve kursların yeterli düzeyde ve istenilen kalitede eleman yetiştiremediği görüşünde olduğunu belirtmiş, dericilik eğitiminin etkili olabilmesi için hem pratik, hem teorik eğitim verilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM :

3.1. Materyal

Bu araştırmanın materyalini, Ankara'da bulunan bir deri giyim atelyesinin üretim sisteminin incelenmesi sonucu işletme, çalışan elemanlar, deri giyim üretim işlemi hakkında sağlanan bilgiler oluşturmaktadır.

Deri giyim atelyesinin fizikî yapısı, sahip olduğu makina teçhizat durumu ve kullanılan makina kapasitesi belirlenmiştir.

Deri giyim atelyesinde sürekli olarak çalışan 16 adet eleman hakkında karşılıklı görüşme tekniği ile bilgiler toplanmıştır.

Yine, deri giyim atelyesine işlenmek üzere gelen 1048 adet deri üzerinde ölçümler yapılmış ve deri giyim üretim şekli belirlenmiştir.

3.2. Yöntem

Ankara'da bulunan bir deri giyim atelyesinin işleyiş şekli, üretim ve kapasitesi hakkında bilgi edinebilmek için bir örneği EK-1'de verilen anket formu hazırlanmıştır.

Anket formunun hazırlanmasında işletmecinin doğru cevap vermesini sağlayabilmek için soruların kolay ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

Atelyede çalışan elemanların özel ve meslekî durumları hakkında bilgi edinmek amacı ile bir örneği EK-2'de verilen anket formu düzenlenmiştir.

Anket formu hazırlanırken, soruların kolay ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

Anket formu, üretimi engellemek için çalışan elemanların dinlenme saatlerinde karşılıklı görüşme tekniği uygulanarak doldurulmuştur.

Deri giyim atelyesinde üretilen deri giyimin, kesim ve dikim safhalarında yapılan işlemleri ortaya koymak için çalışma saatleri içerisinde 30 gün süreyle aralıksız olarak işyerine gidilmiş, gözlemlerden elde edilen bilgiler günü gününe not edilmiş ve sonradan değerlendirilmiştir.

Bu amaçla, öncelikle kesim bölümüne partiler halinde derilerin alanları saptanmış, partiler kontrol edilerek hatalı derilerin ayrımı yapılmıştır.

Kesime girecek derilerin alanları belirlenerek o deriden kalıp numaralarına göre kaç parça ön, kaç parça arka beden kesimi yapılmışsa, çizelge halinde belirtilmiştir.

Kesimde kullanılan beden kalıplarının alanları hesaplanarak, kesimden arta kalan derilerin miktarları fire olarak ortaya konmuştur.

Dikim bölümüne gelen derilerin dikiminde uygulanan sistem incelenerek, ayakçı, makinacı, regolacı, çimacı olarak bilinen her elemanın yapmış olduğu işlemler, sayfalar halinde işlemin yapılış tekniği, makina kapasitesine göre günlük üretim miktarı belirlenmiştir.

Elde edinilen bilgiler istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Değerlerin istatistiksel analizlerinde hazır bilgisayar programından ve DÜZGÜNEŞ (1975) den yararlanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

Ankara'da bulunan bir deri giyim atelyesinin üretim sistemi incelenmiş, işletme, işletmede çalışan elemanlar ve deri giyim üretim işlemi hakkında elde edilen bilgiler değerlendirilmiş, sonuçları çizelgeler halinde sunulmuştur.

4.1. DERİ GİYİM ATELYESİNİN YAPISI

4.1.1. İşletmenin Kuruluş Yılı ve Şekli :

Ankara'da bulunan deri giyim atelyesinin yapısı hakkında işletme sahibine sorulan soruya alınan cevaptan, işletmenin 1984 yılında şahıs işletmesi olarak kurulduğu, deri ve kürk konfeksiyon üretimi yaptığı anlaşılmıştır.

Tek şahıs tarafından kurulan, kuran kişi tarafından yönetilen ve denetlenen bu işletmenin bütün sorumluluğu, kuran kişiye aittir.

Şahıs işletmelerinin kurulması kolaydır. Tüm yetkiler şahısta toplandığından kararlar hızla verilebilir. İşletmenin kârı ve tüm sorumluluğu sahibine aittir. (AYTEK - 1986)

İşletmenin şahıs işletmesi olarak kurulması, kişiye sosyal bir saygınlık getirmesi, kimseye bağlı olmadan kararlar alabilmesi, kârın ve sorumluluğun işletme sahibine ait olması nedenlerinden kaynaklanmaktadır.

ANONYMOUS (1989), deri konfeksiyon sektöründeki işletmelerin hukuksal statü dağılımı belirlemek için 1800 adet firma üzerinde yaptığı araştırmada, şahıs şirketlerinin payını %60,5 olarak bulmuştur.

Bu araştırmanın materyalini oluşturan deri konfeksiyon işletmesi de bir şahıs işletmesi olarak ANONYMOUS (1989) da verilen bilgiyi doğrulamaktadır.

4.1.2. Deri Giyim Atelyesinin Kurulu Kapasitesi:

Deri giyim atelyesinin kurulu kapasitesi ile ilgili olarak işletme sahibine sorulan soruya alınan cevaplardan deri giyim atelyesinin makina ve işçi sayısı bakımından fazla büyük olmayan bir atelye olduğu anlaşılmıştır.

Atelyeyi makina ve işçi kapasitesi yönünden iki grupta incelemek mümkündür.

4.1.2.1. Makina Kapasitesi :

Deri giyim atelyesinde düz dikişte kullanılan 6 adet deri dikiş makinası bulunmaktadır. Bunlardan 5 tanesi deri, 1 tanesi de astar dikiminde kullanılmaktadır.

Deri dikim sanayiinde düz dikiş makinasından başka sadece düğme, kopça, kol dikme, yama yapma, cep ve ilik açma gibi bir tek fonksiyonu yerine getirebilen makinalar da kullanılmaktadır. Ancak, bu araştırmanın materyalini oluşturan atelyede bu tip tek fonksiyonlu makinaların kullanılmadığı gözlenmiştir.

4.1.2.2. İşçi Kapasitesi

Deri giyim atelyesinde, ortalama 16 eleman çalışmaktadır. Bu elemanlar ustabaşı, kesimci, makastar, makinacı ve ayakçı (düz işçi) olarak görev yapmaktadırlar. Bunlardan genellikle, ortalama olarak ikisi ustabaşı, biri kesimci, biri makastar, dördü makinacı, sekizi ise ayakçıdır.

4.1.3. İşletmeye Eleman Alınırken Uygulanan Yöntemler

İşletme sahibine, deri giyim atelyesine eleman alırken uyguladığı yöntemlerin neler olduğu sorulmuş ve alınan cevaptan, yakınların tavsiye ettikleri kişiler ve gazete ilânına yapılan müracaatlar sonucu kişilerle yüz yüze görüşerek eleman seçildiği anlaşılmıştır.

İşe alınacak kişilerle yapılan görüşmede ençok;

- * Bu görevde çalıştığı hizmet süresi,
- * Hızlı makina çekebilme yeteneği,
- * Ahlâk durumu

gibi vasıflar üzerinde durulduğu anlaşılmıştır.

AYTEK (1986), bir işletmede çalışacak elemanın alımında aşağıda belirtilen şu altı aşamanın gerekli olduğunu belirtmektedir.

- * Başvurma (Müracaat) formları,
- * Ön görüşmeler,
- * İşe alma testleri,
- * Referans araştırmaları,
- * Son görüşmeler,
- * Sağlık rapouru.

Atelyeye eleman alınırken AYTEK (1986) 'in belirttiği yöntemlerden ön görüşmeler üzerinde durulduğu ve kişilerle yüz yüze görüşülerek eleman alımının yapıldığı, ancak deri dikim tekniğini bilen kalifiye eleman sayısının azlığı nedeniyle, fazla elemana ihtiyaç duyulduğunda bu meslekte hiç bilgisi olmayan kişilerin de işe alındıkları saptanmıştır.

4.1.4. Deri Giyim Atelyesinin Üretim Sırasında Tüketim Miktarı

Deri giyim atelyesinin, günlük hammadde tüketim miktarı ile ilgili soruya alınan cevaptan, işletme sahibinin bu konuda kesin bir bilgiye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Ancak, deri giyim atelyesinde bir ay süre ile yapılan gözlemlerden elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi ile bu miktarlar araştırmacı tarafından bizzat saptanmıştır.

Buna göre, atelyenin kesim bölümüne kesilmek üzere gelen derilerin miktarının günlük ortalama 10.000 dm² olduğu saptanmıştır. Haftalık deri tüketim miktarı da ortalama 60.000 dm² olarak hesaplanmıştır

4.1.5. Deri Giyim Atelyesinin Bir Günlük Üretim Kapasitesi Ve Üretilen Ürün Çeşitleri :

Deri giyim atelyesinin bir günlük üretim kapasitesi ve üretilen ürün çeşitleri ile ilgili, soruya alınan cevapta bu konuda da, atelye sahibinin kesin bir bilgiye sahip olmadığı anlaşılmıştır.

Yine atelyede bir aylık süre boyunca muntazam olarak yapılan gözlemlerin sonucunda elde edilen bilgilerin değerlendirilmesinden atelyede üretilen ve günlük olarak depoya teslim edilen deri yeleklerin ortalama olarak 135 adet/gün olduğu belirlenmiştir.

Deri giyim atelyesinde gözlem sırasında bulunulan süre içerisinde tek tip deri yelek üretilmiş, başka bir çeşit üretim yapılmamıştır.

Deri konfeksiyon sanayiinde, diğer deri sanayii kollarına oranla daha az çeşitte üretim yapılmaktadır. (ANONYMOUS-1989)

Deriden yapılan giyim eşyası, kadın, erkek ve çocukların ihtiyaçlarını karşılayan manto, ceket, etek, pantolon, yelek, kaban, eldiven, şapka, v.s. gibi çeşitli giysilerdir. Bu üretimler genellikle küçük ve orta büyüklükteki atelyelerde ve son yıllarda sayılarında artış görülen deri konfeksiyon fabrikalarında üretilmektedir.

Deri konfeksiyon, üretim sistemi makineleşmiş ve organizasyonu tam olan büyük işletmelerce gerçekleştirilmektedir. Ancak, ülkemizde deri konfeksiyon işletmelerinin büyük bir bölümü el emeğine dayalı olarak üretim yapmaktadır. (BAL-1979)

Bu araştırma kapsamında bulunan atelyeden sağlanan sonuçlar da literatürde verilen bilgiler ile uyum içersinde bulunmaktadır.

4.1.6. Deri Giyim Atelyesinin İşlenmiş Deriyi Temin Etme Şekli

Kullanılmak üzere deri giyim atelyesine gelen, işlenmiş derilerin temin edilme şekli de araştırılmıştır.

Kullanılmak üzere atelyeye gelen işlenmiş küçük baş hayvan derileri genellikle İstanbul, İzmir, Uşak, Denizli gibi illerde yoğunlaşmış olarak bulunan deri işleme atelye ve fabrikalarından temin edilmektedir.

ÜN (1988), Türkiye’de deri sanayii ürünlerinin genellikle İstanbul’da Kazlıçeşme bölgesinde, Marmara ve Ege bölgeleri ile İstanbul ve İzmir dışında Çorlu, Adapazarı, Çanakkale, Bursa, Uşak, Niğde, Isparta, Antakya, Gaziantep, Bolu, Tire, Gerede gibi şehir ve ilçelerde faaliyet gösterdiklerini belirtmektedir.

İşletme, işlenmiş deriyi genellikle fabrika ve atelyelerin yoğunlaştığı illerden temin etmektedir. Derinin zamanında atelyeye gelmesi, istenilen her zamanda deri temin edilebilmesi ve derinin zamanında atelyeye ulaştırılabilmesi nedenlerinden bu iller tercih edilmektedir.

Materyal olarak seçilen deri giyim atelyesinde, Kurban Bayramı öncesi 30 gün süreyle yapılan gözlem sonunda deri temin edilmesinde zaman zaman aksamalar olmuştur. Aksamaların üretimi engellediği saptanmıştır.

Bu duruma, Kurban Bayramı öncesi, hayvan kesimlerinin azalması ve deri işleme atelyelerine siparişleri karşılayacak miktarda ham derinin gelmemesinin neden olduğu anlaşılmıştır.

4.1.7. Deri Giyim Atelyesinin Deri Dikiminde Kullandığı Yardımcı Malzemenin Temini :

Deri giyim atelyesinde deri dikiminde kullanılan yardımcı malzemenin temin edilmesi ile ilgili soruya alınan cevaptan atelyede kullanılan yardımcı malzemeler olan yapıştırıcı, iplik, astar olarak kullanılan müflon ve fermuarın temininde bir aksaklığın olmadığı anlaşılmıştır.

Bu malzemeler, zamanında temin edildiği için yardımcı malzeme yokluğu nedeniyle üretimde aksama olmamaktadır.

Konfeksiyonda kullanılan yardımcı malzemelerin moda koşullarına bağlı olarak devamlı değişmesi ve bunları üreten imalâtçıların modayı izlemeleri ve kaliteli mal üretmeleri bol miktarda aksesuar stoklayan deri giyim üreticilerini olumsuz yönde etkilemektedir (ÇAĞLAR - 1975).

Bu araştırmanın yapıldığı atelyede, araştırma materyalini sağlamak amacıyla gözlem yapıldığı sırada bir kamu kuruluşu için standart modeli bir deri yelek üretildiğinden ÇAĞLAR (1975)'ın belirttiği bu olumsuz durum görülmemiştir.

ALTINAY (1989), daha iyi ve güzeli arama duygusu, yıpranan, eskiyen giysinin yerine aynısını değil de farklısını edinme isteği ile moda olayının başladığını belirtmektedir.

Deri giyimler uzun süre eskimeyen giyimlerdendir. Ancak, moda bu tür giysileri de kesim, renk, aksesuar yönlerinden etkilemektedir. Bu bakımdan, milli gelir kaynakları arasında olan deri giysilerin modasının uzun süreli olması uygundur.

4.2. DERİ GİYİM ATELYESİNDE ÇALIŞAN ELEMANLARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ :

4.2.1. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Öğrenim Durumları :

Ankara'da bulunan bir deri giyim atelyesinde çalışan elemanların öğrenim durumlarını saptamak amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge 1'de sunulmuştur.

ÇİZELGE - 1 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Öğrenim Durumu :

Öğrenim Durumu	Sayı	%
İlkokulu Bitirmeyen	----	----
İlkokul	13	81.25
Ortaokul	2	12.50
Lise	1	6.25
Yüksek Okul	----	----
Toplam	16	100.00

Çizelge -1 incelendiğinde atelyede çalışan elemanların %81.25 gibi büyük bir kısmının ilkokul, %12.50'sinin Ortaokul, %6,25'nin ise, Lise mezunu olduğu görülmektedir. İlkokulu bitirmeyen ve Yüksek Okul mezunu olana eleman bulunmamaktadır.

ERBESLER (1988), "İstanbul İmalât Sanayii İşgücünün En Son Bitirdiği Eğitim Kurumu" ile ilgili olarak, çalışanların %55.7'sinin ilkokul, %11,4'ünün Ortaokul, %3.0'ünün Meslek Ortaokulu, %15.3'ünün Meslek Lisesi, %5.5'ünün Lise, %3.3'ünün Teknik Okul, %2.5'inin Üniversite, %0.3'ünün Açık Öğretim, %0.3'ünün Kurslardan mezun, %3.0'ünün ise, ilkokulu bitirmeyenler olduğunu belirtmektedir.

GÖNENÇ (1986), Hazır Giyim Konfeksiyon Atelyesinde çalışan personelin eğitim durumlarının %79'unun ilkokul, %11'inin Lise ve dengi okul, %4'ünün yönetici durumunda olan Yüksek Okul mezunu olduğunu saptamıştır.

Bu araştırmada ERBESLER (1988)'in belirttiği gibi çalışanların büyük bir kısmının ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Yine bu araştırmada bulunan ve Ortaokul mezunu olarak imalât sanayiinde çalışanların oranı ERBESLER (1988)'in verdiği rakamlar ile uygunluk göstermektedir. Ancak, Lise mezunu ile Yüksek Okul mezunları için ERBESLER (1988)'in ve GÖNENÇ (1986)'in verdiği rakamlar bu araştırmada bulunan rakamlardan daha yüksektir.

Bu durum ERBESLER (1988)'in ve GÖNENÇ(1986)'in araştırmalarının daha büyük, oysa, bu araştırmada elde edilen sonuçların daha az örnek hacminden elde edilmiş olmasından kaynaklanabilir.

4.2.2. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Yaş Durumu

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların yaş durumlarını saptamak için sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları Çizelge -2'de sunulmuştur.

ÇİZELGE - 2 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Yaş Durumları :

Yaş Durumu	Sayı	%
10 - 15	3	18.50
16 - 20	6	37.50
21 - 30	3	18.50
31 - 40	3	18.50
41 - 50	1	6.25
Daha Fazla	---	---
Toplam	16	100.00

Çizelge - 2 incelendiğinde atelyede çalışan elemanların %37.50'sini 16-20, %18.50'sini 10-15, 21-30 ve 31-40, %6.25'ini de 41-50 yaş gruplarının oluşturdukları görülmektedir. 50'den daha büyük yaşta olan eleman bulunmamaktadır.

Bu sonuçlardan deri giyim atelyesinde genellikle 16-20 yaş grubunda bulunan elemanların daha fazla çalıştıklarını ve bir meslek öğrenebilmek için bu iş yerlerini düşük ücretle bile olsa tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

4.2.3. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Medenî Durumları :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların medenî durumlarını ortaya koymak amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge-3'de sunulmuştur.

ÇİZELGE -3 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Medenî Durumları :

Medenî Durum	Sayı	%
Evli	8	50.00
Bekâr	7	43.75
Boşanmış	1	6.25
Toplam	16	100.00

Çizelge-3 incelendiğinde, çalışan elemanların %50'sinin evli, %43.75'inin bekâr, %6.25'inin ise boşanmış olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.4. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bir Aileye Bakmakla Yükümlü Olup Olmadıkları :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların bir aileye bakmakla yükümlü olup olmadıklarını saptamak için sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge-4'de sunulmuştur.

ÇİZELGE -4 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bir Aileye Bakmakla Yükümlü Olup Olmadıkları :

Medeni Durum	Bakmakla Yükümlü	Bakmakla Yükümlü Değil	Sayı	%	%
Evli	7	2	9	77.78	22.22
Bekâr	3	3	6	50.00	50.00
Boşanmış	---	1	1	---	100.00
Toplam	10	6	16	---	---

Çizelge-4 incelendiğinde atelyede çalışan elemanlardan ailelerine bakmakla yükümlülerin %43.75'i evli, %18.75'i işe bekârdır. Ailelerine bakmakla yükümlü olmadıklarını belirtenlerin ise %12.50'sini evliler, %18.75'ini bekârlar ve %6.25'ini ise boşanmış olanlar oluşturmaktadır.

Çizelge-4'ün incelenmesinden evli olanların hepsinin ailelerine bakmak zorunda oldukları, ailenin geçimini kendilerinin sağladığını belirttikleri anlaşılmaktadır.

Bekâr olanların %50'si aile fertlerinin geçimini, kendilerinin sağladığını, %50'sini ise ailede hiç kimseye karşı sorumlu olmadıklarını söylemektedirler.

4.2.5. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Meslekî Tecrübeleri :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların meslekî tecrübelerini saptamak amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge-5'de sunulmuştur.

ÇİZELGE -5 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Meslekî Tecrübeleri :

Meslekî Tecrübe/Yıl	Sayı	%
Yok	2	12.50
- 2	7	43.75
3 - 5	3	18.75
6 -10	1	6.25
11 -15	----	----
16 -20	2	12.50
21 - 25	----	----
Daha Fazla	----	----
Toplam	16	100.00

Çizelge - 5 incelendiğinde atelyede çalışan elemanların meslekî tecrübelerinin %43.75 oranla 2 yıl, %18.75 oranla 3-5 yıl, %12.50 oranla 16-20 yıl, %6.25 oranla ise 6-10 yıl arasında olduğu anlaşılmaktadır. Yine çizelgeden, atelyede çalışanların %12.50'sinin hiç meslekî tecrübelerinin olmadığı görülmektedir.

20 ve daha fazla süre meslekî tecrübesi olup da atelyede çalışan eleman ise bulunmamaktadır. Buradan atelyede genellikle meslekî tecrübesi olan elemanların çalıştığı ancak çok tecrübeli insanların ise çalışma hayatında artık işçi olarak çalışmadığı sonucunu çıkarmak mümkündür.

4.2.6. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bu İş Yerindeki Çalışma Süreleri :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların bu iş yerindeki çalışma sürelerini saptamak için sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçlar çizelge-6'da sunulmuştur.

ÇİZELGE - 6: Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Bu İş Yerindeki Çalışma Süreleri :

Çalışma Süresi/Yıl	Sayı	%
0 - 2	14	87.50
3 - 5	1	6.25
6 - 10	1	6.25
11 - 15	---	---
16 - 20	---	---
Daha Fazla	---	---
Toplam	16	100.00

Çizelge-6 incelendiğinde, atelyede çalışan elemanların %87.50'sinin 0-2 yıldan, geri kalan %12.50'sini oluşturan 2 kişinin ise 3-10 yıldan beri atelyede çalıştıkları anlaşılmaktadır.

DEMREN (1987), vasıfsız olarak istihdam edilen işçinin işyerinde eğitildiğini, vasıflı hale gelince de imkânları daha elverişli işletmelere geçtiklerini belirtmektedir.

Çizelge-6 incelendiğinde, atelyede çalışan elemanların çoğunluğunu işe yeni giren ve kısa süre bu işyerinde çalışan kişilerin oluşturduğu ve vasıflı eleman sayısının çok düşük olduğu görülmektedir.

Buradan, DEMREN (1987)'in de belirttiği gibi vasıfsız olarak işe alınan elemanların belirli bir iş tecrübesi edindikten sonra başka iş yerlerine daha yüksek ücretlerle geçtiğini söylemek mümkündür. Bu durum işletmeye hem zaman kaybettirmekte, hem de maliyeti yükselten bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

4.2.7. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Sosyal Durumları :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların sosyal durumlarını belirtmek için sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge 7'de sunulmuştur.

ÇİZELGE -7 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Sosyal Durumları :

Sosyal Durumları	Sayı	%
Sözleşmeli Olarak	---	---
Geçici Sözleşmeli	---	---
Gündelikçi (Parça Başı)	---	---
Aylıkçı	16	100.00
Toplam	16	---

Çizelge -7 incelendiğinde atelyede çalışan elemanların tamamının aylıkçı olarak çalıştıkları görülmektedir.

KAYAOĞLU (1986) da, üretim yapılan iş koluna en uygun ücret sisteminin zaman ücreti olduğunu belirtmektedir. Üretilen birim sayısı ne olursa olsun garanti edilen birim ücret daha çok aylık şeklinde verildiği ve işçi ne kadar ücret alacağını bildiği için işçiye güven vermektedir.

Aylık şeklinde işçiye ödenen ücretlerin hesaplanması, hazırlanması ve ödenmesi işletmeye bazı kolaylıklar sağlanması bakımından tercih edilmektedir.

Zaman ücreti sisteminde işçi çalıştığı sürece ücret alabildiğinden zorunlu olmadıkça izne ayrılmamakta ve işe devamı artmaktadır. İş disiplini daha kolay sağlanmakta ve dolayısıyla üretim artışı daha fazla olmaktadır. (KAYAOĞLU - 1986).

Materyal olarak seçilen deri giyim atelyesinde çalışan elemanların aylıkçı olarak çalışmayı tercih etmeleri KAYAOĞLU (1986)'nın da belirttiği gibi ödenen ücretlerin hesaplanması, hazırlanması ve ödenmesi yönlerinden işletmeye bazı kolaylıklar getirmesi, işçinin ne kadar ücret alacağını bilmesi ve her ay alacağı ücretin garanti olması bakımından tercih edilmektedir.

4.2.8. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Atelyedeki Görevleri:

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların atelyedeki görevlerini saptamak amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge-8'de sunulmuştur.

Çizelge - 8 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Atelyedeki Görevleri :

Personel Görevleri	Sayı	%
İmalât Müdürü	---	---
Şef	---	---
Teknisyen	---	---
Stilist	---	---
Ustabaşı	2	12.50
Usta	---	---
Kesimci	1	6.25
Makastar	1	6.25
Makinacı	4	25.00
Ayakçı (Düz İşçi)	8	50.00
Diğer Görevleri Yapanlar	---	---
Toplam	16	100.00

Çizelge-8'in incelenmesinden, atelyede çalışan elemanların %50'sinin ayakçı (Düz İşçi), %25'inin Makinacı, %12.50'sinin Ustabaşı, %6.25'inin Kesimci, %6.25'inin ise Makastar olarak çalıştığı görülmektedir.

Atelyede imalât müdürü, şef, teknisyen, stilisit, usta ve diğer görevlerde çalışan elemanlar bulunmamaktadır.

Yapılan bu araştırmanın sonucunda ayakçı olarak nitelenen düz işçi sayısının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Düz işçilerin büyük bir bölümü bu mesleği bilmeden bu işe girdiklerini ve çalışma sırasında bu mesleği öğrendiklerini belirtmektedirler.

ERBESLER (1988), düz işçi grubu dışında kalan işgücünün toplu olarak hüner kazandığını ve başlangıçta %26 olan çıraklık oranının 1984 yılında %0,8'e düştüğünü, düz işçi grubunun %2'lik bir artışına karşılık usta grubunun %9, ustabaşı grubunun %8, teknisyen grubunun %9, destek hizmet grubunun %3 oranındaki artışlarla statü değiştirdiğini belirtmektedir.

ERBESLER (1988), mesleğe hiç bilgisi olmadan giren işçilerin bir süre sonra çalıştıkları işlerdeki başarılarına göre yükseldiklerini belirtmektedir. Ancak, gözlem yapılan deri giyim atelyesinde çalışan elemanlarda yükselme durumunun olmadığı saptanmıştır.

ANONYMOUS (1989), deri konfeksiyon da en yüksek istihdam artışının teknisyen ve mühendis kadrosunda gerçekleştiğini bunu artan deri giyim eşyası ihracatına bağlı olarak, düz işçi sayısındaki artışın izlediğini, deri konfeksiyonunda çalışanların, %21'lik Yüksek Okul mezunu olma oranının, deri işlemedeki %27,2'lik, saraciye üretim kolundaki %22,3'lük Yüksük Okul mezunu olma oranlarına göre düşük kaldığını ve konfeksiyon sanayiinde Yüksek Okul mezununa üretim aşamalarından çok idarî ve pazarlama konularında gerek duyulduğunu belirtmektedir.

Bu araştırmada da düz işçi sayısı Yüksek Okul mezunlarından çok fazla bulunmuştur. Bu sonuç, ANONYMOUS(1989) da belirtilen görüşler ile uygunluk göstermektedir.

4.2.9. Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Giyim Tekniğini Öğrenmek İstedikleri Yer :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların deri dikim tekniğini öğrenmek istedikleri yeri saptamak amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge-9'da sunulmuştur.

ÇİZELGE-9 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Dikim Tekniğini Öğrenmek İstedikleri Yer:

Mesleği Öğrenmek İstedikleri Yerler	Sayı	%
Okuldan	7	43.75
Kısa Süreli Kurslardan	4	25.00
Bir Ustanın Yanında	4	25.00
Başka Yerlerden	1	6.25
Toplam	16	100.00

Çizelge - 9 incelendiğinde, Atelyede çalışan elemanların %43.75'inin okuldan, %25'inin kısa süreli kurslardan, %25'inin bir ustadan ve %6.25'inin ise başka kaynaklardan deri dikim tekniğini öğrenmek istedikleri anlaşılmaktadır.

ERBESLER (1988) araştırmasında, sanayii işgücünün örgün eğitime katılma süresinin ortalama 7.5 yıl olduğunu belirtmektedir. Yani, ilkokuldan biraz çok, üç yıllık Ortaokul düzeyinden daha az öğrenimli işgücünün %74.4'ünün örgün eğitim içinde hiç meslek eğitimi görmediği ancak, %13.5'inin üç yıl, %4'ünün dört yıl ve %3.3'ünün altı yıldan çok meslekî eğitim gördüğünü belirtmektedir.

ÖZENÇ (1988), deri ürünleri sanayii için nitelikli işgücü yetiştirecek meslekî ve teknik eğitim birimlerinin çoğaltılmasını uygun görmektedir.

İşgücünün eğitim imkânları, örgün eğitim sistemi ile sınırlı değildir. İş, işyerinde üretim esnasında da öğrenmek mümkündür. Ancak, sağlıklı ve verimli bir eğitim için meslekî ve teknik eğitim kurumlarında eğitim olanaklarının sağlanması mümkün olabilir.

SEZER (1986), sanayiinin hemen bütün dallarında olduğu gibi hazır giyim sanayiinde de en fazla orta seviyedeki teknik insan gücüne ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

KURU (1987), hedefler doğrultusunda yetiştirilmiş bir öğrenmenin belli bilgiler, beceriler, tutumlar, alışkanlıklar kazandığı belli yönlerde ilgiler geliştirdiğini söylemektedir.

BESLER (1989), Türkiye'deki deri sektörünün gelişmesine paralel olarak yetiştirilecek eleman sayısı ve eğitim süresi gibi ölçütler üzerinde durulmaktadır.

SİPAHİ (1989), teknik yetişmiş eleman için Ortaokula dayalı ve iki yıl süreli eğitim gören ara eleman seviyesinde, ustalık-ustalık üstü kademeye eleman yetiştirmek üzere eğitim alanını başlatmanın ve kısa sürede deri sanayiinin vasıflı eleman ihtiyacını karşılamanın mümkün olduğunu belirtmektedir.

ÖNCÜLER (1989)'e göre dericilik eğitimi hem teorik hem de pratik düzeyde verilmelidir. Eğer teori verilmiyorsa, pratikte verilen bilgiler yüzeysel kalmaktadır. Pratikte karşılaşılan problemlere çözüm yolu getirilememektedir. Eleman yetiştirmede, teori ve pratiğin birbirinden ayırılmadan eğitim verilmesi gerekmektedir.

BÖLER (1989), SİPAHİ(1989) VE ÖNCÜLER (1989), deri giyim sanayiinin eğitimi konusundaki sorunları belirtmekte ve çözüm yollarını önermektedir. Anılan yazarların önerileri doğrultusunda çalışmaların yapılması ve KURU (1987)'nin belirttiği insangücünün yetişebileceği ve bunun sonucunda da SEZER (1986)'in belirttiği nitelikte ve sayıda vasıflı eleman ihtiyacını kısa sürede karşılamanın ve bu suretle deri giyim sanayiinin kalifiye eleman ihtiyacını gidermenin mümkün olabileceğini söylemek mümkündür.

Yapılan bu araştırmanın sonucunda da deri giyim atelyesinde çalışan elemanların çoğunluğunun bu mesleği okullardan ve kurslardan öğrenmek istemeleri, bu meslekteki eğitim eksikliğini ortaya koymaktadır.

4.2.10. Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Dikim Tekniğini Öğrenme Yerleri :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların deri dikim tekniğini öğrenme yerlerini saptamak amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge-10'da sunulmuştur.

ÇİZELGE-10: Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Deri Dikim Tekniğini Öğrenme Yerleri .

Mesleği Öğrenme Yerleri	Sayı	%
Okuldan	---	---
Kısa Süreli Kurslardan	1	6.25
Bir Ustanın Yanında	14	87.50
Başka Yerlerden	---	---
Bu Meslekte Hiç Bilgisi Olmayan	1	6.25
Toplam	16	100.00

Çizelge-10 incelendiğinde, atelyede çalışan elemanların %87.50'sinin bir ustanın yanında, %6.25'inin kısa süreli kurslarda deri dikim tekniğini öğrendikleri, %6.25'inin ise bu meslekte hiç bilgileri olmadığı görülmektedir.

ERBESLER (1988), 138 sanayii işletmesinde 1373 işgörenler eğitim durumlarını ortaya koymak için yaptığı araştırmada, çalışan işgücünün %56'sının ilkokul mezunu olduğunu pratik olarak işbaşında öğrendiklerini belirtmektedir. Ancak, bu bölüme meslekî eğitimden geçmeyen Orta Öğretim mezunları ve ilkokulu bitirmeyenler de ilâve edilirse, sanayi oranının %75 dolaylarına yükseldiği görülmektedir.

DEMREN (1987), hazır giyim üretiminde gereken ihtiyaca cevap verecek şekilde hiç bir eğitim kurumunda eleman yetiştirilmediğini belirtmektedir.

Gözlem yapılan atelyede çalışan elemanların büyük bölümü deri dikim tekniğini bir ustanın yanında çalışarak öğrendiklerini söylemektedirler.

ERBESLER (1988) ve DEMREN (1987)'in de belirttiği gibi değişik iş kollarında yapılan araştırmalardan elde edilen bilgilerden, elemanların büyük bölümünün yaptıkları işi, meslek eğitimi yapan okullardan değil, pratik olarak işi, işbaşında yaparak öğrenmişlerdir.

DEMREN (1987), Kız Meslek Lisesi mezunu, atelye üretiminde yetişmiş kalifiye elemanların değişik bir çalışma biçimini gerektiren hazır giyim üretimine, eski alışkanlıkları dolayısıyla uymakta güçlük çektiklerini belirtmektedir. Bu sebeple, büyük işletmeler, acemi işçi alıp bunları kendileri eğittikten sonra üretimde çalıştırmayı tercih etmektedirler.

Bu durumda, okullarda öğretilen öğretim tekniği ile sanayiinin uyguladığı öğretim tekniği ve insan yetiştirme sisteminde farklılıkların olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle aksaklıkları gidermek için 1986 yılında kademeli olarak uygulanmasına başlanan 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu çıkarılmıştır. (ANONYMOUS - 1986). Bu suretle sanayii, işgücünün de katkısıyla istenen nitelikte eleman yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

4.2.11. Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Ücret Durumları :

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanların ücret durumlarını yeterli olup olmadığını saptamak için sorulan soruya verilen cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçları çizelge -11'de sunulmuştur.

ÇİZELGE-11 : Deri Giyim Atelyesinde Çalışan Elemanların Ücret Durumları :

Deri Giyim Atelyesinde Çalışanların Ücretlerinden Memnuluk Derecesi	Sayı	%
Evet	7	43.75
Hayır	7	43.75
Kısmen	2	12.50
Toplam	16	100.00

Çizelge -11'in incelenmesinden deri giyim atelyesinde çalışan elemanların %43.75'inin ücretinden memnun, %43.75'inin ise memnun olmadığı ve %12.50'sinin de ücretini kısmen yeterli bulduğu görülmektedir.

KAYAOĞLU (1986), toplumun sağlıklı bir halde muhafaza edilmesi ve işgücünün korunması yoluyla millî ekonominin daha verimli bir şekilde işlemesini ve işçilerin emeğinin karşılığını alabilmelerini sağlamanın mümkün olabileceğini belirtmektedir.

KAYAOĞLU (1986), işçi için olduğu kadar işveren için de, emek alım satımının ekonomik bir işlem olduğunu belirterek, işçinin de kendisinin ve ailesinin günlük hayatını, geleceğini ve temel ihtiyaçlarını karşılayacak ücreti emeğinin karşılığı olarak elde ettiğini söylemektedir.

Ücret iş yapanın, yapmış olduğu işe göre belirlenmelidir. Ayrıca yapılan her işin, birde piyasa değeri vardır. İşveren, çalıştırdığı işçiyi piyasa değerine göre de, memnun etmek zordur. Aksi takdirde, elindeki elemanları başka firmalara kaçıрма sorunuyla karşı karşıya kalabilir.

KAYAOĞLU (1986)'nın belirttiği gibi, işveren ve işde çalışan elemanlar temel ihtiyaçlarını gidermek ve geleceklerini garanti etmek için birbirlerine gerek duymaktadırlar. Bu bakımdan, her iki grupta yaptığı işlerin sonucu, almış oldukları iş karşılığı ile birbirlerini memnun etmek zorundadırlar.

Verimliliği artırıcı ve teşvik edici bazı unsurların yapılması, işletme ve işçi açısından önemlidir. Bunlar fazla mesai, prim, lojman, özel günlerde ödenen ek ödemelerdir.

Gözlem yapılan deri giyim atelyesinde verimliliği artırıcı unsurların uygulanmadığı ve ücret durumunun yetersiz olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

4.3. DERİ GİYİM ATELYESİNDE ÜRETİLEN ÜRÜNLERİN ÜRETİM İŞLEMİ

4.3.1. Deri Giyim Atelyesinde Üretilen Ürünlerin Kesim Safhası

4.3.1.1. Derilerin Tasnifi :

Öncelikle deri giyim atelyesinde kullanılmak üzere siparişi verilen küçükbaş hayvan derilerinin işletmeye girişi yapılmaktadır. Bu deriler onar'lı partiler halinde gelmekte ve her partinin içindeki derilerin alanlarının toplamı dm^2 olarak parti üzerinde belirtilmektedir. Bu derilerin toplam alanlarının kaydı yapılmakta ve her parti içindeki deriler sayılarak kontrol edilmektedir. Derilerin kontrolü yapıldıktan sonra depoya istiflenmektedir.

Deriler, depodan ortalama kesilebilecek miktarlarda kesim bölümüne günlük olarak çıkarılmaktadır. Her parti derinin toplam alanı ve her parti içinde bulunan derilerin alanları depo kayıtları ile karşılaştırabilmek amacı ile kesim bölümünde ayrıca tutulmaktadır.

Parti içinde kullanılmayacak kadar hatalı deri varsa miktarı belirlenerek ıskarta deri olarak ayrılmaktadır.

Deri giyim atelyesine kullanılmak üzere partiler halinde gelen derilerin büyüklükleri, sayıları, üretimde kullanılıp kullanılmadığı belirlenmiş ve sonuçları çizelge-12'de sunulmuştur.

ÇİZELGE - 12: Deri Giyim Atelyesinde Kullanılmak Üzere
Partiler Halinde Gelen Derilerin
Büyüklikleri : n = Parti Sayısı

Kullanılmak Üzere Gelen Deri	N	%	$\bar{X}$	SX	En Az	En Çok
44.0-48.9	2	1.94	46.10	0.903	45.20	47.00
49.0-53.9	2	1.94	53.6	0.201	53.40	53.80
54.0-58.9	18	17.48	57.02	0.264	54.80	58.40
59.0-63.9	11	10.68	60.63	0.315	59.40	62.00
64.0-68.9	8	7.77	65.93	0.520	64.00	68.40
69.0-73.9	12	11.65	71.81	0.397	69.40	73.80
74.0-78.9	28	27.18	76.12	0.284	74.00	78.80
79.0-83.9	18	17.48	80.86	1.335	79.00	83.80
84.0-88.9	4	3.89	86.50	0.473	85.80	87.80
Toplam Parti Sayısı	103	100.00				

Çizelge-12'nin incelenmesinden deri giyim atelyesine işlenmek üzere gelen derilerin %1.94'ünün 44.0-48.9 dm² ve 49.0-53.9 dm², %27.18'inde 74.0-78.9 dm² arasında olduğu görülmektedir.

Çizelgeden işlenmek üzere atelyeye gelen derilerin %92.24'ünün büyüklüklerinin 54.0 ile 83.9 dm² arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu ebattan daha büyük ve daha küçük derilerin miktarı oldukça azdır.

DİKMELİK (1978), oğlak derilerinin ortalama büyüklüklerinin 38.7 $\pm$ 1.3 dm² olarak verilmektedir. Yine çeşitli kaynaklar koyun derilerinin büyüklüklerinin 60 dm² olarak bildirmektedirler (ANONYMOUS-1990). Bir hayvandan elde edilen derinin büyüklüğü hayvanın yaşına, cinsine, beslenme durumuna, yetiştirme ortamı gibi değişik faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle de hayvanların ortalama deri büyüklükleri hakkında bir rakam vermek zorlaşmaktadır. Ancak, yukarıda belirtilen kaynaklara göre ülkemizde yetişen küçükbaş hayvanların erginlerinde deri büyüklüklerinin 60-80 dm², yavrularında ise, 30-40 dm² arasında olduğunu söylemek mümkündür.

4.3.1.2. Gelen Derilerin Kesimde Kullanılması :

Deri giyim atelyesine kesimde kullanılmak üzere gelen derilerden 1048 adet deri üzerinde kesime giren deri sayısı yüzdelerle belirlenmiş ve sonuçları çizelge-13'de sunulmuştur.

ÇİZELGE - 13 : Deri Giyim Atelyesinde Kullanılmak Üzere Gelen ve Kesimde Kullanılan Derilerin Yüzdeleri

Kullanılmak üzere Gelen deri dm ²	Gelen Deri n	%	Kesime Giren Deri Sayısı	Gelen Deriye Göre Kullanım Yüzdesi	Kesime Giren Derinin Gelen Deri İşindeki Oranı
22 - 32	4	0.382	---	---	---
33 - 43	41	3.912	36	87.80	3.435
44 - 54	191	18.225	188	98.43	17.939
55 - 65	187	17.844	182	97.33	17.366
66 - 76	242	23.092	237	97.93	22.615
77 - 87	212	20.229	210	99.06	20.038
88 - 98	139	13.263	137	98.56	13.073
99 - 109	25	2.385	25	100.00	2.385
110 - 120	5	0.477	3	60.00	0.286
121 - 131	2	0.191	1	50.00	0.095
Toplam	1048	100.00	1019	97.23	97.23

Çizelge 13 incelendiğinde, atelyeye partiler halinde gelen 1048 adet derinin 1019 adedinin kesimde kullanıldığı görülmektedir. 29 adet deri ise, hatalı çıktığı için kullanılamamıştır.

Yine çizelge-13'ten, partiden çıkan derilerin büyüklüklerinin 22 dm² ile 141 dm² arasında olduğu görülmektedir.

Derilerin alanlarına göre sınıflandırılmalarından %0.191 oranı ile 121-131 dm² alana sahip alanların en az, %23.092 oranı ile de 66-76 dm² alana sahip olanlarında en fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Yine çizelge-13'den, işlenmek üzere gelen derinin %92.653'ünün 44-98 dm² arasında bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 13 incelendiğinde, alanı 99-109 dm² arasında bulunan derilerin %100 oranında, 110-131 dm² arasında bulunan derilerin ortalama %55 oranında, 33-43 dm² arasında bulunan derilerin ortalama %81.85 oranında kesime girdiği görülmektedir.

22-32 dm² arasında olan derilerin ise hiçbirinin kesime girmediği saptanmıştır.

Buradan küçük alanlı derilerin hiçbirinin kesime girmediği, büyük alanlı derilerin ise bir bölümünün kesime girdiği görülmektedir.

Bu durumda, küçük ve büyük alanlı derilerin deri giyim atelyesi için uygun olmadığı söyleme mümkündür.

4.3.1.3. Derilerin Kesimi :

Deri giyim atelyesine partiler halinde gelen derilerin hatalı olanlarının dışında tamamının kesime girdiği anlaşılmıştır.

Kesimde tek tip yelek modeli kullanılmıştır. Kullanılan 52-1, 52-2, 52-3, 54-1, bedenlerin bir bölümünün kesimleri yapılmıştır. Bu bedenlerden. beden numaralarına göre kaç parça ön ve arka kesildiği saptanmış ve sonuçları çizelge-14'de sunulmuştur.

ÇİZELGE - 14 : Deri Giyim Atelyesine Gelen Derilerin Kesimde Kullanılmayanlar İle Kesime Girenlerin Kullanıldıkları Beden Numaraları

Kullanılmak üzere Gelen deri dm ²	Gelen Deri Sayısı				B.No. 52-1		B.No. 52-2		B.No. 52-3		B.No. 54-1	
	+ Kull. deri	%	-Kull. deri	%	ÖN	ARKA	ÖN	ARKA	ÖN	ARKA	ÖN	ARKA
2-32	---	---	4	0.38	--	--	--	--	--	---	--	--
3-43	36	3.44	5	0.48	15	4	--	--	5	2	6	4
4-54	188	17.94	3	0.29	49	45	16	6	42	17	45	37
5-65	182	17.37	5	0.48	41	37	17	32	31	37	77	73
5-76	237	22.62	5	0.48	22	54	47	33	34	49	120	170
7-87	210	20.04	2	0.19	45	55	25	39	28	30	208	172
8-98	137	13.07	2	0.19	9	22	42	44	24	25	121	152
9-109	25	2.39	--	--	4	10	10	10	9	7	21	24
10-120	2	0.29	2	0.19	--	--	2	2	--	--	2	2
11-131	2	0.10	1	0.09	2	2	--	--	--	--	1	2
Toplam	1019	97.23	29	2.77	187	229	159	166	173	167	601	636

Çizelge 14'ün incelenmesinden deri giyim atelyesine işlenmek üzere gelen derilerden 1048 adedinden 1019 adedinin kesimde kullanıldığı sadece 29 adedinin kesimde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Alanı 22-32 dm² arasında bulunan deriler, araştırmanın materyalinin toplandığı sırada işletmede tek tip yelek üretimi yapılması ve yeleğin kesim kalıplarının tek parça olarak hazırlanmış olması ve bu tek parçalı kalıp alanlarının

derilerden daha büyük olması nedeninden kullanılamamıştır. %2.76 gibi çok küçük bir oranda olan ve kesimde kullanılmayan diğer deriler ise yukarıda belirtilen nedenlerden başka genellikle özürlü derilerdir.

Çizelge - 14'ün incelenmesinden her boyutta olan derilerin herhangi bir sıralamaya tâbi tutulmadan her bedendeki yeleklerin üretilmesi için kullanıldıkları anlaşılmaktadır.

Yine çizelge-14'ten, gelen derilerin %22.62'sinin 66-76 dm², %0.29'unun 110-120 ve %0.10'unun ise 121-131 dm² arasında olduğu görülmektedir.

Derilerin %91.03'ünün alanlarının 44-98 dm² arasında olduğu çizelge-13'ten anlaşılmaktadır.

Ortalama olarak oğlak derisinin alanının 30-40 dm², koyun derisinin alanının 60-80 dm² olduğu bilinmektedir. Deri giyim atelyesine siparişi verilen küçükbaş hayvan derilerinin arasında 80 dm² den daha büyük alanlarda derilerin bulunduğu görülmektedir. Siparişi verilen ve atelyeye yollanan küçükbaş hayvan derilerinin arasına büyükbaş hayvan derilerinin karıştırıldığı görülmektedir.

Buradan üretim amacıyla gelen derilerin genellikle alanlarının küçük olduğu, büyük alanlı derilerin oranlarının az olduğu ve bir kısmının kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durum kesilen hayvanların derilerinin elde edilmesinde gerekli kurallara yeterince uyulmadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Buna göre, giyim eşyası üretimi amacı ile işletmeye gelen derilerin sağlıklı hayvanlardan elde edilmesi, hayvanların erken kesilmesi, kesim sırasında ve sonunda hatalı işlemlerin yapılması, işleme sırasında küçükbaş ve büyükbaş hayvan derilerinin aynı işleme tâbi tutulması gibi hataların olduğunu söylemek mümkündür.

Deri giyim atelyesinde üretimi yapılacak deri yeleklerin kesimi ise, şu sıraya göre yapılmaktadır:

- * Kalıpların deriye yerleştirilmesi,
- * Kalıpların etrafından derinin çizilmesi,
- * Çizilmiş derinin falçata veya makasla kesilmesi,
- * Bedenlerin eşleştirilmesi.

Verilen bu sıralamaya göre deri giyim atelyesinde üretilen yeleklerin kesiminde, kesimi yapılacak beden kalıpları, derinin yüz kısmında en ekonomik şekilde iç içe yerleştirilerek ön ve arka parça olarak, kalıpların etrafından deri üzerine çizilmektedir. Çizilmiş deriler kesim masasına yollanmakta, cam masa üzerinde falçata veya makasla çizilmiş, yerlerden kesilmektedir.

Kesimi yapılan bedenler, ön ve arka olarak eşleştirilerek istiflenmektedir. Sipariş adedine ve beden numarasına göre kesimin sayımı yapılmaktadır.

Deri giyim atelyesinde üretimi yapılan yeleklerin astarlanması da şu sıraya göre kesilmektedir:

- * Astar kalıplarının yerleşim plânının hazırlanması,
- * Yerleşim plânına göre pastal hazırlama,
- * Pastala kesim plânının yerleştirilmesi,
- * Kesim plânının etrafından astarın kesimi.

Yelek beden numaralarına göre hangi bedenler hazırlanacak ise, o beden numarasına göre astar kesimi yapılmaktadır. Kesim yapılmadan önce, kalıpların yerleşim plânına göre pastal miktarı hesaplanmakta ve buna göre kumaş yerleştirilerek kesime hazır hale getirilmektedir.

Pastal hazırlama işi çok dikkat isteyen bir iştir. Bu plânlamadaki başarı, maliyet üzerine etki yapacağından çok dikkatli davranmak ve önem vermek gerekir. Yerleştirmedeki, en küçük ihmal ve dikkatsizlik sonucunda meydana gelecek zarar oldukça büyük olmaktadır. (BİLGİN ve ARKADAŞLARI -1989)

Pastal, zamandan ve enerjiden tasarruf için serî üretim yapılan konfeksiyon atelyelerinde uygulanan bir yöntemdir.

Gözlem yapılan bu atelyede pastal hazırlama yöntemi yalnız astar kesiminde kullanılmaktadır.

4.3.1.4. Kesim Sonundaki Fire Miktarları :

Deri giyim atelyesine gelen derilerin beden numaralarına göre kesildikleri belirlenmiştir. Kesimi yapılan bedenlerin alanları hesaplanarak kullanılan deri alanının, kullanılan ve kullanılmayan kısımları belirlenmiş ve kullanılmayan kısım fire olarak kabul edilmiştir.

Buna göre, hesaplanan değerler çizelge haline getirilerek sonuçları çizelge - 15'de sunulmuştur.

CİZELGE -15 : DERİ GİYİM ATELYESİNDE KULLANILMAK ÜZERE GELEN DERİLERİN KULLANIM YUZDELERİ,
KESİMDE KULLANILAN BEDENLER VE FIRE ORANLARI :

KULLANILMAK UZERE GELEN DERİ DM ²	GELEN DERİ SAYISI	KULLANILAN DERİ SAYISI	KULLANILMAYAN % SI	KESİMDE KULLANILAN BEDENLER										TOPLAM KESİMDE		KESİMDE KULLANILMAYAN DERİ ALANI	% FIRE
				52 - 1		52- 2		52- 3		54 - 1		DERİ KULLANILAN					
				ON ARKA	KULLANI- LAN ALAN	ON ARKA	KULLANI- LAN ALAN	ON ARKA	KULLANI- LAN ALAN	ON ARKA	KULLANI- LAN ALAN	DERİ ALANI	DERİ ALANI				
22-32	4	—	—	14.53	17.43	DM ²	13.95	16.84	DM ²	13.37	16.23	DM ²	15.69	17.50	DM ²	102	—
33-43	41	36	87.80	15	4	287.67	—	—	—	5	2	99.31	6	4	164.14	1634	66.27
44-54	191	188	98.43	49	45	1496.32	16	6	324.24	42	17	837.45	45	37	1353.55	9500	57.77
55-65	187	182	97.33	41	37	1240.64	17	32	776.03	31	37	1014.98	77	73	2485.63	11166	50.58
66-76	242	237	97.93	22	54	1260.88	47	33	1211.37	34	49	1249.85	120	170	4857.8	17278	50.34
77-87	212	210	99.06	45	55	1612.5	25	39	1105.51	28	30	861.26	208	172	6273.52	17422	43.44
88-98	139	137	98.56	9	22	514.23	42	44	1326.86	24	25	726.63	121	152	4558.49	12056	40.89
99-109	25	25	100.00	4	10	232.42	10	10	30.79	9	7	233.94	21	24	749.49	2614	52.31
110-120	5	3	60.00	—	—	—	2	2	61.58	—	—	—	2	2	66.38	458	72.06
121-131	2	1	50.00	2	2	63.92	—	—	—	—	—	—	1	2	50.69	376	69.52
TOPLAM	1048	1019		187	229	6708.58	159	166	4836.38	173	167	5023.42	601	636	2559.69	72606	503.18

Çizelge-15'in incelenmesinden, partiden çıkan deri alanlarının küçük ve büyüklüğüne bakılmaksızın , her beden kesiminde kullanıldığı görülmektedir.

Alanı 22-313 dm² arasında olan derilerin hepsi 52-1, 52-2, 52-3, 54-1, bedenlerin ön ve arka beden kesimlerinde kullanılmıştır.

Çizelge-15'den, alanı 22-32 dm² arasında olan derilerin hatasız olmasına rağmen kesimde kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Yine çizelge-15'in incelenmesinden alanı 33-131 dm² arasında olan derilerin kesiminde toplam olarak 52-1 bedenden 187 adet ön, 229 adet arka beden kesilmiş, bu bedende kullanılan toplam deri alanı 6708,58 dm² olmuştur.

52-2 bedenden ise, 159 adet ön, 166 adet arka kesilmiştir. Kullanılan toplam deri alanı 4836.38 dm² dir.

52-3 bedenden toplam olarak 173 adet ön, 167 adet arka beden kesilmiş olup, kullanılan toplam deri alanı 5.023,42 dm² dir.

54-1 bedenden toplam olarak 601 adet ön, 636 adet arka beden kesilmiştir. Kullanılan toplam deri alanı da 22.559,69 dm² dir.

Deri giyim atelyesinde üretimde kullanılmak üzere gelen 1048 adet derinin toplam alanı 72.600 dm² olarak hesaplanmıştır. Bu alanın 37.128,07 dm²'si kesimde kullanılmış 35.477,93 dm²'si ise, kullanılmayan ve kesimden arta kalan deri firesi olarak kalmıştır.

Yine çizelge-15'in incelenmesinden gelen derilerin kesimi sırasında oluşan fire miktarı 110-120 dm² arasında %72.06, 121-131 dm² arasında %69.52, 33-43 dm² arasında %66.27 dir.

Buradan, alanları küçük ve büyük olan derilerin fire miktarlarının daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

GÖKÇAY (1987), küçük bir darbenin deriyi öldürdüğünü, bir bıçak darbesinin derinin değerini düşürdüğünü, kesim hatalarının büyük kayıplara yol açtığını belirtmektedir.

Deri sektörü geleceği olan bir sektördür. Deri giyiminde tek belirleyici olan kalitedir. Belirli kültür seviyesine sahip kişiler henüz bu sektörde yer almış değildir. Bunun içinde çobandan kasaba, işleyenden satıcıya kadar herkes bu sektörün içinde bulunmaktadır. (GÖKÇAY - 1987).

GÖKÇAY (1987)'in da belirttiği gibi deride fire yalnız kesim sırasında değil hayvanın beslenmesinden, deri atelyesine giysi üretilmek üzere gelen derilerde üretimin son aşamasına kadar geçirmiş olduğu her safhada meydana gelebilmektedir. Bu nedenle derilerin işlenmelerinin her aşamasında ayrı bir dikkat ve titizliğe gerek vardır. Bu ise, bu alanlarda yetişmiş bilgili tecrübeli elemanlara duyulan ihtiyacı daha da artırmaktadır.

Deri fire miktarının yüksek olmasının hayvanın yetiştirilmesinden kesilip derisinin elde edilmesine kadar geçirmiş olduğu safhadaki bazı hatalardan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Çizelge-15'de gözlenen yüksek fire miktarı, üretimi yapılan deri yeleğin modelinden kaynaklanmaktadır. Üretimi yapılan yelek kalıbı, tek parça olduğundan geniş alanlı deriye gerek göstermektedir. Alanları küçük olan deriler kesimde kullanılmadığından fazla deri ziyan edilmektedir.

4.4. DERİ GİYİM ATELYESİNDE ÜRETİLEN GİYİMİN DİKİM SAFHASI :

4.4.1. Kesilmiş Derilerin Son Ürün Haline Getirilmesi :

Kesilmiş yeleklerin ön ve arka bedenleri eşleştirilmekte, sayılmakta ve dikim bölümüne teslim edilmektedir. Dikim bölümünde, işletmenin kapasitesine, çalışan eleman sayısına ve yapılan işin özelliğine göre üretim çeşidine uygun çalışma düzeni sağlanmaktadır.

ANONYMOUS (1981), konfeksiyon atelyelerinde uygulanan çalışma düzenlerini yapılan işe ve işletmenin durumuna göre şöyle sıralamaktadır.

- * **Paket (Balika) Sistemi :** Geniş kapasiteli büyük firmalarda "Paket Sistemi" ile Bant Tekniği uygulanmaktadır. Bant Sisteminden daha kullanışlı ve daha az aksamının ve eksikliklerin olabileceği bir tekniktir.
- * **Montaj Tekniği :** Bu teknik, büyük kapasitede çalışan firmalarda kullanılmaktadır. Üretilen giysinin özelliğine göre, seçim şefleri veya usta yardımcıları gözetiminde çeşitli bantlar halinde çalışılarak, işler son montaja (finisaj) gönderilmektedir.
- * **Parça Başı İşler :** Bazı firmalar küçük gruplar halinde imalât müdürünün verdiği dikilmiş örneği veya isteğine uygun şekilde istenilen iş sayısına yetişmek üzere imalât yaptırmaktadır.
- * **Fason İmalât :** Bu teknik daha çok orta büyüklükte işletmelerde uygulanmaktadır. Firmanın gerek çalışan eleman sayısı gerekse fiziksel şartları, araç ve gereçleri kendi imalât kapasitesini karşılamayacak durumda ise sadece kesimi yapılarak dikimde istenilen özellikler ile kullanılacak malzeme birlikte dikim atelyelerine gönderilip dikilmektedir.

TOPALOĞLU (1989), hazır giyim sanayiinde işçilerin düzenli bir şekilde çalıştırılmasında işçiler arasındaki iş bölümünün önemli bir rol oynadığını söylemektedir.

Deri giyim üretim atelyesinde üretilen deri yeleklerde Bant Sistemi uygulanmaktadır. İşletmede bant sistemi için eleman ve makina sayısının yetersiz olmasına karşılık, her eleman birkaç işi yaptığından bu sistem rahatlıkla yürütülebilmektedir.

4.4.1.1. Deri Giyim Atelyesinde Dikim Organizasyonu :

Deri giyim atelyesi öncelikle dikim işleminin organizasyonu ile başlamaktadır. Kesim bölümünde, kesimi yapılan ve stoklanan yeleklerin dikim bölümüne gönderilmesi dikim işleminin ilk basamağını oluşturmaktadır.

BİLGİN ve ARKADAŞLARI (1989) üretim organizasyonunun, işlem sırası ve materyal akımına göre değişik sistemler içinde yapıldığını belirtmektedir. Bu sistemlerin seçiminde rol oynayan etkenler ise, ürün tipi, üretim kapasitesi, makine parkı, satış fiyatı ve işçi özellikleridir.

Dikim işleminin organizasyonunda, öncelikle gerekli olan operasyon listesidir. Operasyon Listesi, giysinin yapımı için gerekli olan tüm dikim ve ütü işlemlerinin sırasına göre hazırlanmış bir listedir. Bu liste üretilecek giysinin modeline bağlı olarak, belirli bir sisteme göre hazırlanır. Giysi modeline en uygun ve ekonomik dikim modeli seçilmelidir (BİLGİN VE ARKADAŞLARI -1989).

Ancak bu araştırmanın materyalini oluşturan atelyede operasyon listesinin hazırlanmadığı gözlenmiştir. Dikim işlemlerine öncelikle küçük parçalardan başlanarak ön hazırlıklar tamamlanmaktadır. Ön hazırlık işlemlerinin bitiminde küçük parçalar büyük parçalara eklenmekte ve montaj işlemi bittikten sonra son bitirme işlemleri ile giysi bitirilmektedir.

Gözlem yapılan atelyede üretilen deri yeleklerin dikimi sırasında bir dikim organizasyonunun yazılı olarak bulunmadığı, ancak üretim sırasında ustabaşının verdiği direktifler doğrultusunda dikim işlem sırasının belirlendiği saptanmıştır.

Buna göre, atelyede dikim işlem sırası şu şekildedir:

- * Astara klâpa (mostra) eklenmesi,
- * Astar parçalarının birleştirilmesi,
- * Astara etiket yerleştirilmesi,
- * Klâpaya çima dikişi çekilmesi,
- * Arka beden parçalarının birleştirilmesi,
- * Arka ortasına çima dikişinin çekilmesi,
- * Ön bedende cep yeri açılması,
- * Sülüsyonla payların tersine yapıştırılması,
- * Cep kapağı hazırlama filatoya yapıştırma,
- * Cep kapağı ve filatonun cep yerine yerleştirilmesi,
- * Cep çima ve cep torbası dikimi,
- * Ön ve arka bedenin birleştirilmesi,
- * Astarın bedene yerleştirilmesi,
- * Ön klâpa ve fermuarın yerleştirilmesi ve yapıştırılması,
- * Etek boyu kıvrılması ve yapıştırılması,
- * Astarın bedene dikilmesi,
- * Astarın makinada dikilmesi,
- * Astarın çevrilmesi,
- * Üst çima dikişlerinin ve fermuar dikişinin çekilmesi,
- * Son işlemlerin yapılması.

Yukarıda sıralanan işlemler gözlem sırasında elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi ile belirlenmiştir.

Atelyede üretimi yapılan yelek, yukarıda belirtilen işlemler sırasına göre, her eleman bir yada birkaç işi birarada yapmaktadır. Bu işlemler, tamamlandıktan sonra bir yeleğin üretimi bitmektedir.

4.4.1.2. Bir Yeğin Üretimi İçin Gerekli Süre :

Deri giyim atelyesinde bir yeğin üretilmesi için her safhada gerekli olan süre, atelyede bulunulan gözlem süresi içerisinde belirlenmiş ve sonradan bu süreler değerlendirilerek sonuçları çizelge-16'da sunulmuştur.

Çizelge-16'da verilen işlemlerin tamamlanma süreleri, çalışma esnasında kronometre ile belirlenmiştir. Bu çizelgede belirtilen zaman her işlemin yapılışı sırasında ayrı ayrı tesbit edilmiştir. Buna göre, bir deri yeğek ortalama 1620 saniyede bitirilmektedir.

Çizelge-16'dan, bir yeğin üretiminde 150 saniyede kalıpların etrafının çizim işleminin en fazla süreye gerek gösterdiği anlaşılmaktadır.

ÇİZELGE - 16 : Deri Giyim Atelyesinde Üretilen Bir Yeleğe Dikim
Safhasında yapılan Her İşlem İçin Gerekli Süre
(SANİYE)

İşlem No.	Y A P I L A N İ Ş L E M	SANİYE		TOPLAM
		ÖN	ARKA	
1	Kalıpları deriye yerleştirme	--	--	70
2	Kalıpların etrafından çizim (Bir Yelek)	75	75	150
3	Deri yelek çizimlerin makasla veya falçata ile kesimi	35	35	70
4	Mostra - Flato çizimi	--	--	75
5	Mostra - Flato kesimi	--	--	120
6	Astara Mostra eklenmesi Astar Astar parçalarının birleştirilmesi	--	--	75
7	Astara etiket yerleştirme Mostraya sıma dikişi çekilmesi	--	--	60
8	Arka beden parçalarının birleştirilmesi çima dikişinin çekilmesi	--	65	65
9	Ön beden cep yeri açma silosyanla yapıştırma	35	--	35
10	Cep kapağı kıvrırma filatoya yapıştırma	40	--	40
11	Cep kapağının ve filatonun cep yerine yerleştirilmesi	32	--	32
12	Cep Çima ve Cep torbası dikimi	--	--	55
13	Ön ve arka bedenin birleştirilmesi	--	--	35
14	Astarın bedene yerleştirilmesi (Regula)	--	--	100
15	Ön klâpa ve fermuarın yapıştırılması Etek boyu kıvrırma	--	--	105
16	Astarın bedene dikilmesi	--	--	180
17	Astarın dikilmesi	--	--	35
18	Astarın çevrilmesi	--	--	20
19	Üst çimaların ve fermuarın dikişinin çekilmesi	--	--	298
T O P L A M		210	175	1620

4.4.2. Deri Giyim Atelyesinde Üretimde Kullanılan Yan Ürünler

Deri giyim atelyesinde üretilen deri yelek dikiminde, yan ürün olarak fermuar, yapıştırıcı (sülüşyon), iplik ve astarlık müflon kullanılmaktadır. Gözlem yapıldığı esnada atelyede deri yelek tek tip olarak üretildiğinden ve üretilen yeleğin modelinde bulunmadığından düğme, çıtçıt, toka, telâ v.b. yan ürünler kullanılmamıştır.

Deri özel bir giysidir. Herkes tarafından eskiye göre daha sık kullanılmaktadır. Bazı dokumalardan daha pahalıdır. Ancak, deriden giysi yapmak, pamuklu ve yünlü kumaştan giysi yapmaktan daha zor değildir. (WILLCOX-1969)

Deri dikimi sırasında, kumaşta kullanılan bazı yan ürünler deride kullanılmaz. Örneğin, deride kullanılan iplik, düğme, çıtçıt, ekstrafor, astar, telâ, aksesuar gibi malzemelerde bazı farklılıklar görülmektedir.

Bu farklılıkları aynı zamanda moda olayı da etkilemektedir. O yılın moda rengi, çizgisi, aksesuarı hem dokumada hem de deri giyiminde uygulanmaktadır. Bu bakımdan giyimde moda, önemli bir yer tutmaktadır.

ALTINAY (1989), insanların başkalarına hoş görünme, dikkati çekme arzusu ile doğan iyi giyimin, bireylerin kendilerini toplum içinde daha rahat ve güvenli hissetmelerini sağladığını belirtmektedir.

BOYACIGİLLER (1989), modacıların önemli bir bölümünün deriyi her türlü giyside uygulamaktan yana olduklarını, deriyi kumaş gibi işlemek düşüncesinden yola çıkarak deri mont, ceket, elbise, pantolon, etek, yelek, pardesü gibi giysilerin sıkça kullanıldığını belirtmektedir.

Giyim sektöründe böylesine yaygın olarak kullanılan deride de, dokumada olduğu gibi yan sanayiide gelişen teknolojiyi ve modayı takip etmektedir. Deri telâsı, deri giyim konfeksiyonunda önemli bir yan ürün olarak görülmektedir. Telâ deriyi göğüs, omuz, manşet ve kemer gibi bölgelerde destekleyen giysinin formunu ve kullanım sırasında her türlü harekete uyumunu sağlayan bir iskelet görevini yapmaktadır. Ayrıca derinin işlenmesi sırasında meydana gelen hataları da yok edebilmektedir.

Deride kullanılan bazı yan ürünler deri giysiyi süslemekte, ancak bazı yan ürünler ise, derinin esnememesi için deriyi daha dayanıklı hale getirmekte ve daha güzel ve net bir dikiş elde edebilmek için kullanılmaktadır.

Modacıların büyük bir kısmı deriyi her türlü giysi yapımında kullanmaktadırlar. Bu giysiler, modanın etkisi ile mevsimlere göre çizgilerde, renklerde ve kullanılan yan ürünlerde değişiklikler göstermektedir. Örneğin, deride kullanılan yapışkan telâ kumaşta kullanılan yapışkan telâdan farklı olarak hazırlanmaktadır.

BOYACIGİLLER (1989), kumaşa uygulanan yapışkan telâlarda polyamid ve polyetilen 130-160⁰'de yapıştığından derinin rengini bozduğunu, büzülme ve sertlikler meydana getirdiğini belirtmektedirler. Oysa, uluslararası alanda deri telâsı için 80⁰'de yapışan özel bir kimyasal madde geliştirilerek deri telâsı yapımında kullanılmıştır. Bu telânın yapışması için daha az ısıya gerek gösterdiğinden deriye telâ yapıştırmada görülen olumsuz etkiler ortadan kalkmıştır.

4.4.3. Deri Giyim Atelyesinde Üretilen Ürünlerin Kalite Kontrolü :

Deri giyim atelyesinde üretimi yapılan deri yeleklerde kalite kontrolü, ustabaşı yada işletme sahibi tarafından yapılmaktadır.

Kalite kontrolde deneysel bir işlemin yapılmadığı, sadece gözle kontrol yapıldığı ve bu kontrolün de, değişik zamanlarda değil ancak ürün bitiminden sonra uygulandığı belirtilmiştir.

KOBU (1987), işletme yönteminin her dalında kontrol fonksiyonunun mevcut olduğunu, maliyet, finans, insangücü, stok, satış ve üretim konularında olduğu gibi kalite konusunda da kontrolün önemli bir yerinin bulunduğunu belirtmektedir.

YURDAKUL (1989), deri giyim sanayiinin kalite kontrolü üzerine 21 işletmede yapmış olduğu araştırmada işletmelerin %81'inin üretim öncesi kalite kontrolü yaptığını, %19'unun ise, zaman zaman üretim öncesi kalite kontrolü yaptığını belirtmektedir.

YURDAKUL (1989), deri giyim işletmelerinde uygulanan kalite kontrolünün hangi safhalarda nasıl yapıldığı konusunda yaptığı araştırmasında işletmelerin bir bölümünün kesimden ürünün çıkışına kadar her aşamada gözle, bir bölümünün kesimden sonra ve bitmiş üründe gözle, bir bölümünün ise sadece bitmiş üründe gözle kalite kontrolü yaptığını belirtmektedir.

KOBU (1987) ve YURDAKUL (1989)'un da belirttiği gibi işletme yönteminin ve üretiminin her safhasında kalite kontrolünün yapılması gereklidir.

Araştırmanın materyalinin sağlandığı deri giyim atelyesinde de gözle kontrol yönteminin uygulandığı belirtilmiştir. Kalite kontrolü yapan kişi, kesimin, dikişlerin düzgünlüğü, çima dikişlerinin 0.2 mm den, çift dikişlerin ise 0.5 mm den çekilmiş, ön etek uçlarının ve yaka kenarlarının eşit olmasına, cep köşelerinin ve kapağının düzgünlüğüne ve kesim sırasında gözden kaçan deri hatalarına dikkat ederek kalite kontrolü yaptığını belirtmektedir.

4.5. DERİ GİYİM ATELYESİNİN ÜRETİM KAPASİTESİ .

Deri giyim atelyesinde bir ay süreyle yapılan gözlemde, atelyede tek tip deri yelek üretimi yapılmıştır. Bu üretimin yapımında 16 eleman çalışmaktadır. Makina kapasitesi olarak 6 adet deri dikiş makinası bulunmaktadır.

AYTEK (1986), kapasiteyi belirli bir dönem içinde bir üretim bölümünün ortaya konduğu üretimin pratik ölçü birimleri ile açıklanması şeklinde tanımlamaktadır. Kapasite belirli bir süre içinde bir işletmenin sağlayabileceği en yüksek üretim miktarıdır.

ANONYMOUS (1989), 1800 deri konfeksiyon firmasında kapasite kullanımı ile ilgili araştırmasında bu sektörün, tüm kapasitesinin yaklaşık ortalama %55.7'sini kullandığını saptamıştır.

ANONYMOUS (1989), mevsimlerin kapasite kullanımı üzerindeki etkilerini incelemiş ve firmaların %70.4'ünün kapasite kullanımı konusunda mevsimlerden etkilendiğini bulmuştur.

Model olarak seçilen bu atelyede tek tip yelek üretimi yapıldığından ve belirli bir kuruluşa yapılan bu yelekler zarurî ihtiyacı karşıladığından mevsimler ve moda, bu atelyenin üretimini etkilememiştir.

Deri giyim atelyesinde bulunan bir aylık süre içerisinde günlük üretim miktarı değişik zamanlarda tesbit edilmiş ve sonuçları çizelge-17'de sunulmuştur.

ÇİZELGE - 17 : Deri Giyim Atelyesinde Değişik Zamanlarda Belirlenen Günlük Üretim Miktarı.

Gün	Günlük Üretim Miktarı
1	140
2	135
3	137
4	142
5	122
$\bar{X}$	135.2

Atelyenin kapasitesini tam olarak kullanıp kullanılmadığını saptayabilmek için günlük üretim miktarı üzerinde KHİ-KARE kontrolü uygulanmış ve işletmenin kapasitesinin daha altında üretim yaptığı sonucuna varılmıştır.

Bu sonuç, işletmenin rantabl olarak üretim yapmadığı rantabl üretimin yapılmasında işçiden kaynaklanan sorunların olduğu şeklinde yorumlanabilir.

5. SONUÇ

Ankara'da bulunan bir deri giyim atelyesinin yapısını ve üretim biçimini ortaya çıkarmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Araştırma kapsamında bulunan işletme 1948 yılında şahıs işletmesi olarak kurulmuştur. Deri ve kürk konfeksiyon üretimi yapılmaktadır.

Deri Giyim Sanayiinde düz dikiş makinasından başka sadece düğme, kopça, cep, ilik açma gibi bir tek fonksiyonu yerine getirebilen makinalarda kullanılmaktadır. Bu makinalar bant sistemi uygulayan atelyelerde üretim miktarını artırdığı ve zamandan tasarruf sağladığı için giderek artan miktarlarda kullanılmaktadır.

Araştırma kapsamında bulunan deri giyim atelyesinde ise 6 adet deri dikiş makinasının bulunduğu buna karşılık tek tip fonksiyonlu makinaların olmadığı saptanmıştır.

Bu durum deri giyim atelyesinin modern teknolojinin gerektirdiği makina parkına sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Atelyede ortalama olarak 16 elemanın çalıştığı saptanmıştır. Elemanlar ustabaşı, kesimci, makastar, makinacı ve ayakçı (düz işçi) olarak görev yapmaktadır.

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanlar arasında üretimi önemli şekilde etkileyebilen stilist ve modilist gibi elemanların bulunmadığı yine atelyede usta istihdam edilmediği halde, ustabaşı ünvanı ile personel çalıştırıldığı gözlenmiştir. Bu durum, atelyenin belli bir personel politikasının olmadığını, bir deri giyim atelyesinde çalıştırılması mutlak zorunlu olan personel belirlenip belli bir yönetim şemasına göre personel istihdam edilmediğini göstermektedir.

Personel istihdamında görülen bu programsız durumun, atelyenin yönetiminde de var olduğu gözlenmiştir. Atelyede belirli bir yönetim programı yapılmamakta ve işletme sahibinin vermiş olduğu direktifler doğrultusunda günlük işler plânlanıp yürütülmektedir. Tüm yetkiler işletme sahibinde toplanmış olup çalışanlara yetki dağıtımı yapılmamıştır. Bu durumda alınan kararlardan sadece işletme sahibi sorumlu olmakta ve bilimsel esaslara dayalı olarak alınmayan kararlar da, işletmenin yeterince gelişmesini ve ülke ekonomisine daha iyi hizmet verebilmesini engelleyici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Deri giyim atelyesinde çalışan ve 16-20 yaş grubunda bulunan elemanların oranının %37.50 olduğu saptanmıştır. 16-20 yaş grubunu oluşturan ve niteliksiz düz işçi olan bu grubun bu iş yerinde bir meslek öğrenmek için çalıştıkları belirlenmiştir.

Niteliksiz düz işçi konumunda bulunan ve bir meslek öğrenmek için bu atelyede çalışanların oranının %37.5 gibi oldukça yüksek bir oranda bulunmasını atelyenin programsız personel istihdam ettiğinin bir diğer kanıtı olarak göstermek mümkündür.

Ancak, daha düşük ücret vermek ve bu suretle işletmenin kârını artırmak amacı ile niteliksiz işçi çalıştırmanın büyük zararlar verdiği saptanmıştır. Örneğin, işletmede kullanılan derilerin büyüklük ve kesimde kullanılan bedenlere göre değişmekle birlikte %49.89 ilâ %72.06 oranında fire olarak ayrıldığı belirlenmiştir. Bu durum tamamen işletmede niteliksiz personel çalıştırılmasından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, deri giyim konusunda eğitim veren bir kurumun olmayışı işletmeyi niteliksiz işçi çalıştırmaya zorlayan bir başka neden olmaktadır. Deri giyim konusunda eğitim veren herhangi bir kuruluşun olmayışının eksikliği hem işveren hem de çalışanlar tarafından hissedilmektedir. Gözlem yapılan atelyede çalışan elemanların çoğunluğu deri dikim tekniğini bir ustanın yanında çalışarak öğrendiklerini ancak bu mesleği bir eğitim kurumunda öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir.

Atelyeye, kullanılmak üzere gelen derilerin alanlarının %1.94'ünün 44.0-53.9 dm², %92.24'ünün ise 54.0-83.9 dm² arasında olduğu belirlenmiştir. Yine kullanılmak üzere atelyeye gelen 1048 adet deriden 1019'unun kesimde kullanıldığı, 19 adedinin ise hatalı olduğu için kullanılmadığı anlaşılmıştır.

Bu durum deri giyim sanayiinde kullanılan derilerin genellikle sağlıklı hayvanlardan elde edildiği, yine derilerin elde edildiği hayvanların iyi beslenmemiş, iyi gelişmemiş hayvanlar olduğu kanısını uyandırmaktadır. Bu da deri giyim sanayiinin gelişmesi ülke ekonomisine daha fazla hizmet verebilmesi için hayvancılık sektöründe bulunan sorunların çözülmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Buna göre, özel olarak araştırma kapsamında bulunan deri giyim atelyesinin ve genel olarak da deri giyim sanayiinin daha verimli bir şekilde çalışabilmesi ve ülke ekonomisine daha fazla katkıda bulunabilmesi için aşağıda belirtilen önerilerin dikkate alınması yararlı olacaktır.

a. İşletme ile ilgili Öneriler:

1. Deri giyim atelyelerinin kuruluşu, kapasitesi ve buna bağlı olarak üretim plân ve programları bilimsel esaslara dayalı olarak yapılmalı ve üretim programları işletmenin yetkili elemanlarınca takip edilmelidir.
2. Deri giyim atelyelerinde, yönetim organları belirlenmeli ve gerekli her statüdeki elemana atelyede yer verilmelidir. Yetki ve sorumluluklar, atelye çalışanları arasında paylaştırılmalıdır.

b. Personel İle İlgili Öneriler :

1. İşletmelere alınacak personelin seçiminde titiz davranılmalı, niteliksiz eleman yerine, bu konuda belli bir eğitimden geçmiş, deneyimi bulunan elemanlar istihdam edilmelidir. Bunun sağlanabilmesi içinde bu konuda eğitim veren kurumlara ve en azından bu konudaki çıraklık eğitimine ağırlık verilmeli, bu suretle deri giyim sektörünün ihtiyacını karşılayacak nitelikli elemanlar yetiştirilmelidir.

c. Hammadde İle İlgili Öneriler :

1. Ülke genelinde hayvancılık sektöründe varolan, ıslah, bakım, besleme gibi sorunlar giderilmeli bu suretle deri giyim sanayiinin daha kaliteli hammadde ile çalışabilmesi sağlanmalıdır.

d. Üretim İle İlgili Öneriler :

1. Deri giyim sanayiinde işletmenin çalışma esnasında çıkarmış olduğu fire miktarı çok fazladır. Bu durum tamamı ile sektörde çalışan elemanların eğitim eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Fire miktarının azaltılabilmesi için personel eğitime ağırlık verilmeli ve kısa vadeli bir çözüm olarak işletme halihazırda kalifiye personel olarak istihdam ettiği elemanlarını bu konuda var olan çok az sayıdaki eğitim kurumlarında kısa süreli kurslarla yetiştirme yoluna gitmelidir.
2. İşletme, derinin kesimi sırasında oluşan ve büyük miktarlara ulaşan kayıplarını asgariye indirebilmek için halen kullandıkları büyük parçalı kalıpların yerine çok parçalı kalıplar kullanmalıdır. Bu tip kalıpların elde edilebilmesi için işletme, bu konuda eğitim veren kurumlar ile işbirliğine girmelidir.

3. İşletme, üretim ile ilgili olarak bir stilist ve bir modelisti mutlaka istihdam etmelidir. Bu suretle, üretimde kullanacağı model ve bu modellerde uygulanacak kalıpların en rantabl bir şekilde hazırlanması mümkün olabilecektir.

6. ÖZET

İlk çağlarda, insanlar için giyim, beslenme ve barınma kadar önemli bir gereksinme olmuştur. İnsanlar avladıkları hayvanların derilerini vücutlarına sararak örtünmeye çalışmışlardır.

Zamanla, gelişen teknoloji sayesinde, deri kumaş gibi işlenerek çeşitli giyim eşyası yapımında kullanılmaya başlanmıştır.

Son yıllarda dünyada olduğu gibi ülkemizde de deri giyime olan talep artmakta, artan talebin karşılanması için deri işleme ve deri giyim üretim atelyelerinin sayılarında artış görülmektedir.

Bu bakımdan, deri giyim atelyesinin yapısı, çalışan elemanların durumları ve yapılan deri giyim üretim sistemi anket ve gözlemlerle araştırılmıştır.

Araştırma, Ankara'da bulunan bir deri giyim atelyesinde 30 gün süreyle yapılan gözlemler sonucu, işletme ve işletmede çalışan elemanlara uygulanan anket sonuçları değerlendirilmiştir.

Materyal olarak seçilen atelye 1984 yılında şahıs işletmesi olarak kurulmuştur. Deri ve kürk konfeksiyon üretimi yapmaktadır.

Gözlem yapılan deri giyim atelyesinin 6 adet deri dikiş makinası bulunmaktadır. Bu atelyede ortalama 16 eleman çalışmaktadır. Elemanlar ustabaşı, kesimci, makastar, makinacı ve ayakçı (düz işçi) olarak görev yapmaktadırlar. Bu elemanların büyük bölümünün ilkökul mezunu oldukları ve atelyede vasıfsız eleman olarak çalıştıkları görülmektedir.

Deri giyim atelyesinde çalışan elemanlar, deri dikim tekniğini bir ustanın yanında çalışarak öğrendiklerini, ancak bu meslekteki tecrübelerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Deri giyim atelyesinde kullanılmak üzere gelen deriler onarlı partiler halinde gelmektedir. Her partide bulunan derilerin alanlarının toplamı belirtilmektedir. Partiden çıkan derilerin alanları ortalama 22 dm² ile 131 dm² arasındadır.

Deri giyim atelyesine kullanılmak üzere partiler halinde gelen 1048 adet derinin 1019 adedi kesimde kullanılmıştır. 29 adet deri ise, hatalı çıktığı için kullanılamamıştır.

Deri giyim atelyesine partiler halinde gelen deriler tek tip yelek modeli kullanılarak 52-1, 52-2, 52-3, 54-1 bedenlerin bir bölümlerinin kesiminde kullanılmıştır. Bu kesim sırasında her boyutta olan derilerin herhangi bir sıralamaya tâbi tutulmadan her bedendeki yeleklerin üretilmesi için kullanıldıkları anlaşılmaktadır.

Yapılan kesim sonucunda ve hatalı olarak ayrılan deriler fire miktarı olarak belirlenmiştir.

Deri giyim atelyesinde üretimi yapılan deri yelekler bant sistemi uygulanarak dikilmektedir. Üretim sırasında kronometre ile bir yeleğin dikim süresi 1620 saniye olarak belirlenmiştir. Bu sürede ortalama 135 adet/gün olarak deri yelek üretimi yapıldığı saptanmıştır.

6. SUMMARY :

Clothing always used to be a need for human beings as important as nutrition and sheltering. Human beings, who had tried to coat their bodies with the leathers of animals they hunt tried to coat their bodies with the leathers of animals they hunt in ancient times, now by means of the technology developed in time, had started using leather in manufacturing several clothing pieces by embroidering it like cloth.

For the last few years, demand for leather clothing has increased in our country like the rest of the world, and parallel to this, number of leather processing and leather clothing manufacturing workshops has increased also.

So, in this study, structure of leather clothing workshops, conditions of workers and the used system of leather clothing manufacturing has been examined by using questionnaires and observations.

The research has been prepared after the evaluations of the observation in a leather clothing workshop in Ankara for 30 days and the questionnaires applied to the workers in the workshop.

The workshop which has chosen had been established as a personal enterprise in 1984. It is manufacturing leather and fur ready-made clothing.

In the leather clothing workshop being examined, there is 6 leather sewing machines. There are 16 employees in the average. The tasks of employees are foreman, tailor's cutter, mechanic, cutter and unqualified worker. The vast majority of these workers are primary school graduates and are working there as unqualified employees.

Those employees working in the leather clothing workshop have declared that they had learned sewing techniques by working with a craftsman but their experience in the business were still insufficient.

The leathers purchased for the use in the workshop come with the lots of 10. The sum of the areas of the leathers in each lot are stated. The areas of the leathers in the lots are changing between 22 dm² and 131 dm². During the observations of 1048 pieces of leather which had come in lots to the workshop for being manufactured, 1019 have been used in processing. 29 of them have been found defected and not been used.

Leathers which had come to the workshop in lots have been used in cutting of some parts of the sizes 52-1, 52-2, 52-3, 54-1 of a unique form of vest. It has been understood that during this cutting, leathers in various sizes are used in manufacturing of vests in various without any order.

The leathers which are separated as defected after the cutting process have been taken as wastage.

The leathers vests being manufactured in the leathers clothing workshop are being sewed using line system. During the manufacturing, the sewing time of one single vest has been determined as 1620 seconds by chronometer. According to this, it has been determined that leather vest manufacturing is 135 units/day in the average.

LİTERATÜR LİSTESİ

- ALTINAY.H. 1989 Ankara'daki Yüksek Öğrenim Gençliğinin İyi Giyim ve Moda Hakkındaki Görüşleri ve Bunu Uygulayabilme Olanakları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.(Basılmamış)
- ANONYMOUS. 1981 Deri İşlemi, Hazır Giyim Sanayiinde Kalıp Hazırlama ve İş Üretimi Semineri. Mayıs 1981. Ankara 39-40 S.
- ANONYMOUS. 1986 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Resmî Gazete. 19 Haziran 1986 gün ve 19139 sayı. 5.6.1986.
- ANONYMOUS. 1989 Deri ve Deri Mamûlleri Komite Raporu, Türk Sanayiinin AET Sanayii Karşısındaki Rekabet İmkânları, Özel İhtisas Komisyonu DPT Ankara. 77-78-83-86 S.
- ANONYMOUS. 1990 a) Deri Sanayiinde Zor Günler, Dünya Ekonomi-Politika Dergisi, Yıl 1, Sayı 1, Şubat 5. S.
- ANONYMOUS 1990 b) Deri Sanayiinde Derinin Durumu, Hürriyet Gazetesi, Kelebek Ek'i. 11.2.1990 1.S.
- AYTEK.B. 1986 İşletme Yönetimi, Ankara -231.S.
- BAL. A. 1979. Deri ve Deri Mamûlleri Sanayii Araştırması, Sümerbank Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Plânlama Koordinasyon Müdürlüğü Yayını. 173

- BİLGİN . F.A. KAYAOĞLU, H. SEZER Hazır Giyim Üretimi, Ankara, 121-122 S.
- BOYACIGİLLER. G. Deri Telâsı. Tekstil Moda Dünyası Yıl.3 Sayı.51
İstanbul - 34. S
- BÖLER. S. 1989 Dericilik Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm
Arayışları, Deri Dergisi. Yıl.6 Sayı.58, Ağustos,
İstanbul 18-19 S.
- ÇAĞLAR . M. 1975 Deri ve Deri Mamûlleri Sanayii, Ham Deri, Deri
İşleme ve Konfeksiyon, Türkiye Sınai Kalkınma
Bankası, İstanbul, 35-38-40 S.
- DEMREN. F. 1987 Hazır Giyim Sanayiinin Millî Ekonomimizdeki Yeri ve
Bir Örnek Çalışma - Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
(Basılmamış)
- DİKMELİK.Y. 1978 İşlenmek Üzere İzmir Tabakhanelerine Gelen Kıl
Keçisi Derileri Üzerinde Araştırma, Ege
Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 16.1.1978,
161-172 S.
- DÜZGÜNEŞ 1975 İstatistik Metodları, Ankara Üniversitesi Ziraat
Fakültesi Yayınları 578, Ankara.
- ERBESLER.A.1988 1984 Yılında Türk İmalât Sanayiinde Teknolojik
Durum, Eğitim ve İstihdam Politikaları, Teknolojik
Gelişmeler Karşısında İşgücünün Eğitim, Uyum ve
İstihdam Sorunları Sempozyumu, MPM. Yayın 362.
Ankara, 55-66 S.
- GÖKÇAY.İ. 1987 Deri Konfeksiyonda Moda Sorunu, Kapital Dergisi
Sektör Eki. Aralık 1987. 6-7 S.

- GÖNENÇ.G. 1986 Hazır Giyim Üreten Bir İşletmede Organizasyon ve Yönetim Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara. (Basılmamış)
- KAYAOĞLU.A. 1986 Ücret Sistemleri ve Hazır Giyim İşletmelerinde Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Ankara. (Basılmamış)
- KOBU.B. 1987 Endüstriyel Kalite Kontrolü, Yön Ajans. 14-15 S.
- KURU.S. 1987 Meslekî Eğitim Fakültesi Giyim Endüstrisi ve Giyim Eğitimi Bölümü "Giyim Teknikleri ve Üretimi" Dersinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara. (Basılmamış)
- ÖNCÜLER.A. 1989 Deri Eğitiminde ve Eğitici Kadroda Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Arayışları, Deri Dergisi Yıl.6, Sayı.57, Temmuz-1989 İstanbul, 11-12 S.
- ÖNCÜ. C. 1968 Dericilik Temel Bilgileri, Mezbaha Mahsülleri Teknolojisi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- ÖZENÇ. E. 1982 Deri Giyim Dış Piyasa Araştırma Raporu. İGEME Yayını. Ankara. 5. S.
- ÖZENÇ . E. 1988 Türk Deri Sanayii ve İhracat Potansiyeli, Dış Ticaret Formu. Yıl.2, Sayı.9, İGEME Yayını. Ankara.
- SEZER. H. 1986 Hazır Giyim Sanayiinde Nitelikli İnsangücü İhtiyacı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara. (Basılmamış)
- SİPAHİ. N. 1989 Dericilik Eğitiminde ve Eğitici Kadroda Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Arayışları, Deri Dergisi. Yıl.6, Sayı.57, Temmuz. İstanbul. 10-11. S.

- TOPALOĞLU. E. 1989 Ankara'nın Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak ve Yenimahalle İlçe Merkezlerinde Oturan Yetişkin Kadınların Beden Ölçüleri Üzerinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara. (Basılmamış)
- ÜN. B. 1988 Türk Dericilik Sektörünün Bugünkü Durumu. Ankara Dış Ticaret Formu, Yıl.2, Sayı.12 İGEME Yayını, Ankara, 20-21.S.
- WILLCOX. D. 1969 Modern Leather Design Watson-Guption Publications, New York, 98-102.S:
- YURDAKUL. S. 1989 Deri Giyim Sanayinin Kalite ve Kalite Kontrolü İle İlgili Sorunları ve Bir Kalite Kontrol Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara. (Basılmamış)

T E Ş E K K Ü R

Bu araştırmanın yürütülmesi sırasında, yönlendiren ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç.Dr. Yahşi YAZICIOĞLU'na,

Otuz gün süreyle Deri Giyim Atelyesini açan ve her konuda yardımlarını esirgemeyen Sayın Kemal TAŞDEMİR'e ve atelyede çalışan elemanlara,

Yabancı Literatürün tercümelerinde yardımcı olan Hüzeyme Cahide BOLAY'a,

Kalıp alanlarının hesaplanmasında yardımcı olan Ahmet BOZOKLU'ya,

Bu araştırmanın yapılması sırasında manevî desteklerini esirgemeyen Anneme, Babama ve Ablama,

Araştırmanın, Bilgisayar ile yazımında büyük özen gösteren Sevim BABAYİĞİT'e

İçtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

E K - I :

İŞLETME İLE İLGİLİ BİLGİLER :

1. İşletmenin Kuruluş Şekli.
2. İşletmenin Kuruluş Yılı.
3. Deri Giyim Atelyesindeki Eleman Sayısı.
4. Atelyeye Eleman Alınırken Hangi Yöntemleri Uyguluyorsunuz.
 - a. Bu görevde çalıştığı hizmet süresine,
 - b. Sınavla,
 - c. Hızlı makina çekmesine,
 - d. Belli bir okuldan mezun olmasına,
 - e. Piyasada tutulan ve aranan elaman olmasına,
 - f. Ahlâk durumuna,
 - g. Referans,
 - i. Başka nedenler.
5. Atelyenin Kuruluş Kapasitesi Nedir ?
 - a. Makina
 - b. İşçi
- 6.. Atelyenin Üretimi Sırasında Hammadde Tüketim Miktarı Nedir ?
 - a. Günlük Tüketim Miktarı
 - b. Haftalık Tüketim Miktarı
 - c. Aylık Tüketim Miktarı
7. Bir Günlük Üretim Kapasitesi Nedir ?
8. Malzeme Tedarikinde Beklenmedik Gecikmeler Üretimi Ne Şekilde Etkiliyor ?
9. İşlenmiş Deriyi Nereden Temin Ediyorsunuz ?
10. İstedığınız Anda Deri Elinize Ulaşabiliyor mu ?
11. Yan Ürünleri Zamanında Temin Edebiliyor musunuz ?
12. İşçiler Arasında Anlaşmazlık Var mı? Varsa, Hangi Konularda ?

13. İşçi - İşverenlerin Anlaşmazlıkları Üretimi Engelliyor mu ?
14. Makinalar Arızalandığında Anında Tamirâtı Yapılıyor mu ?
15. Makina Tamirâtı İçin Özel Teknik Eleman Çalıştırıyor musunuz ?
16. Hangi Tür Ürünler Üretebiliyorsunuz ?
17. Kesim Esnasında Çıkan Fireleri Ne Şekilde Değerlendiriyorsunuz ?
18. Bitmiş Ürüne Kalite Kontrol Yapıyor musunuz ?
19. Kalite Kontrol İle İlgili Özel Eğitilmiş Elemanınız var mı ?
20. Hammadde Deponuz Var mı ?
21. Üretilen Ürünlerin Depolanması ve Saklanması Ne Şekilde Yapılıyor?
22. Yapılan Ürünleri Sipariş Üzerine mi, Yapıyorsunuz ?
23. Ürünleri Yaptıktan Sonra mı, Pazarlıyorsunuz ?
24. İhracat Yapıyor musunuz ?

E K - II :

TANITICI BİLGİLER

1. Öğrenim Durumunuz Nedir ?
 - a. İlkokul
 - b. Ortaokul
 - c. Lise
2. Mezun Olduğunuz Okulun Bölümü Nedir ?
3. Mezuniyet Yılıınız ?
4. Bu Mesleği Nereden Öğrendiniz ?
 - a. Okulda,
 - b. Bir ustanın yanında,
 - c. Kendi kendime,
 - d. Kısa süreli kurslarda,
 - e. Başka yerlerde.
5. Medenî Durumunuz ?
 - a. Evli
 - b. Bekâr
 - c. Nişanlı
 - d. Boşanmış
 - e. Diğer durumlar.
6. Ailede Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Kişiler Var mı ?
 - a. Evet
 - b. Hayır
7. Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Kişiler Varsa, Yakınlık Dereceleri Nedir?
 - a. Anne
 - b. Baba
 - c. Eş
 - d. Çocuk
 - e. Kardeş
 - f. Başka kişiler.

8. Nerede Oturuyorsunuz ?
- a. Kendi evimde,
 - b. Kirada,
 - c. Pansiyonda,
 - d. Otelde,
 - e. Lojmanda,
 - f. Diğer Yerlerde
9. İş Yerine Ne ile Gelip Gidiyorsunuz ?
- a. Otobüsle,
 - b. Dolmuşla,
 - c. Servisle,
 - d. Taksi ile,
 - e. Banliyö Treni ile,
 - f. Diğer ulaşım yolları ile.
10. Vaktinde İşe Gelebiliyor musunuz ?
- a. Evet
 - b. Hayır
11. İşe Geç Geldiğinizde Hakkınızda Herhangi bir İşlem Yapılıyor mu ?
- a. Mesaiye Kalma,
 - b. Ücretten kesilme,
 - c. Başka cezalar.
12. Hastalık Dışında Özel Sorunlarınız İş Verimini Engelliyor mu ?
- a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen
13. Meslekî Tecrübeniz Nedir ?
- a. 0-2 yıl
 - b. 2-5 yıl
 - c. 6-10 yıl
 - d. 11-15 yıl
 - e. 16-20 yıl
 - f. 21-30 yıl
 - g. 26-30 yıl
 - h. daha fazla

14. Kaç Senedir Bu İş Yerinde Çalışıyorsunuz ?
- a. 0 - 2 yıl
 - b. 2 - 5 yıl
 - c. 6 - 10 yıl
 - d. 11 - 15 yıl
 - e. 16 - 20 yıl
 - f. Daha Fazla
15. Daha Önce Bu İşle İlgili Başka Yerde Çalıştınız mı ?
- a. Evet
 - b. Hayır
16. Şimdiye Kadar Kaç İş Yerinde Çalıştınız ?
- a. Bir işyerinde,
 - b. İki işyerinde,
 - c. Üç işyerinde,
 - d. Dört işyerinde,
 - e. Beş işyerinde,
 - f. Daha Fazla.
17. İş Yerlerinde Ne Kadar Süreyle Çalıştınız ?
- a. İlk işyerinde ay..... yıl.....
 - b. İkinci işyerinde ay..... yıl.....
 - c. Üçüncü işyerinde ay..... yıl.....
 - d. Dördüncü işyerinde ay..... yıl.....
 - e. Diğer işyerlerinde ay..... yıl.....
18. Bu İşyerinde Ne Olarak Çalışıyorsunuz ?
- a. Sözleşmeli işçi olarak,
 - b. Geçici sözleşmeli,
 - c. Gündelikçi (parça başı),
 - d. Aylıkçı.

19. Bu İşyerindeki Göreviniz Nedir ?

a.	İmalât Müdürü	f.	Usta
b.	Şef	g.	Kesimci
c.	Teknisyen	h.	Makastar
d.	Stilist	ı.	Makinacı
e.	Ustabaşı	k.	Ayakçı
		l.	Diğer Görevleri Yapanlar

20. Bu İşyerinde Almış Olduğunuz Ücret Miktarı Sizce Yeterlimidir?

- a. Evet
- b. Hayır.

21. Bu Mesleği Nereden Öğrenmek İsterdiniz ?

- a. Okulda öğrenmek isterdim.
- b. Kısa süreli kurslardan.
- c. Bir ustadan.
- d. Başka yerlerden.